

La parada de Sesmond

“Mirades d'ahir”¹: la difusió de la memòria oral i el patrimoni audiovisual a través de les xarxes socials

Joaquim Daban i Massana
Cap del Servei d'Arxiu Municipal

Afortunadament, cada vegada hi ha més persones, empreses, associacions i institucions sensibilitzades en la protecció i la salvaguarda del patrimoni documental audiovisual; i és per això que, en els darrers vint anys, a la major part dels centres d'arxiu del nostre país s'hi han ingressat una gran quantitat de fotografies, pel·lícules i gravacions de so. En general, es tracta d'un tipus de documentació força atractiva perquè les imatges (fixes o en moviment) acostumen a despertar la curiositat i els records d'aquells que poden sentir-hi qualsevol mena de vincle social, familiar o cultural.

No obstant això, i en contraposició a l'interès que pot comportar aquest tipus de documentació, cal destacar-ne la fragilitat dels suports (plaques de vidre extremadament delicades, cintes de vídeo amb data de caducitat, pel·lícules inestables...) i la dificultat d'elaborar una descripció precisa del seu contingut que permeti recuperar la imatge o la seqüència d'una pel·lícula de forma ràpida i eficient.

En aquest context, el nostre servei d'arxiu municipal també s'ha vist beneficiat d'aquest fenomen i és per això que, a finals dels anys noranta i principis del dos mil, arribaren als nostres dipòsits un volum important de fotografies (en plaques de vidre, en cel·lulosa o en paper fotogràfic) que foren realitzades a principis del segle XX per diferents fotògrafs de la nostra població: Joan Baptista Gallissà, Emili Martínez, Antoni Xiberta, Ernest Xifra, Joan Baptista Bernat, Josep Surís... Recentment, però, també hem començat a rebre pel·lícules domèstiques o professionals dels anys cinquanta, seixanta i setanta gravades en diferents formats (en 8 mm, en súper 8, en 16 mm) i fins i tot, darrerament, ja arriben cintes audiovisuals més modernes en suports ben diversos: Umàtics, VHS, Super-VHS, Betes... Sens dubte, aquest patrimoni audiovisual és de gran valor per entendre i difondre el passat més recent de la nostra població; però, no obstant això, cal ser conscients que el manteniment d'aquests suports requereix un tractament especial, que la conservació i preservació de les imatges necessiten l'aplicació d'uns procediments específics, i que la descripció detallada del contingut demana una anàlisi estructurada de la informació. És per això que, amb la finalitat d'afrontar els diferents reptes, es

va projectar un dipòsit especial per a la conservació dels suports audiovisuals (amb nivells adequats i estables de temperatura i de grau d'humiditat); es va planificar un procés de digitalització d'imatges, pel·lícules i gravacions sonores (d'acord amb les recomanacions donades per la Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental); i es va elaborar una fitxa descriptiva que fos capaç d'incorporar els camps d'informació que estableixen les normes de descripció arxivística –NODAC i ISAD(G)–. Malgrat tot, encara faltava treballar un element fonamental que ens permetés aconseguir la descripció adequada de tota aquesta documentació audiovisual; ens mancava una font d'informació fiable que pogués facilitar-nos la identificació correcta de les imatges i fotografies –el reconeixement dels llocs, dels personatges, dels actes, de les dates...– i això, evidentment, només podíem aconseguir-ho amb la complicitat de la societat civil

Llavors, per tal de promoure aquesta col·laboració amb la societat civil, l'any 2008 vam reunir un petit grup de persones que poguessin ajudar-nos en la tasca d'identificar les imatges històriques que tenim dipositades a l'Arxiu Municipal. Les primeres reunions ja foren ben exitoses i de seguida es va constituir el Grup d'Amics de l'Arxiu: un petit grup de vuit persones, majoritàriament jubilades, disposades a trobar-se un cop per setmana a les dependències de l'Arxiu i a transmetre'ns tota la informació que recordessin sobre les fotografies que els anéssim projectant. Evidentment, les reunions havien d'estar coordinades per una persona vinculada a l'Arxiu que s'havia d'encarregar de seleccionar les imatges digitals, projectar-les amb bona resolució en una pantalla mural, estimular el debat entre els assistents, i recollir totes les informacions i comentaris d'interès. De bon principi, s'aconseguien uns resultats excel·lents, perquè els assistents no solament identificaven amb precisió les diferents imatges que se'ls projectava, sinó que també aportaven un munt d'informació sobre les antigues denominacions de roques, cales i turons; sobre els motius i malnoms que s'atorgaven a determinades famílies o persones; sobre anècdotes i històries populars que havien quedat oblidades... En definitiva, ens proporcionaven un conjunt de dades que anava molt més enllà de la simple identificació i contextualització de la imatge.

Captura de pantalla de l'apartat “Mirades d'ahir” del web del SAMLM.

1 Aquest és un projecte interdisciplinari on ha col·laborat gent de procedència diversa; des d'aquí, vull agrair-los la seva implicació: Grup d'Amics de l'Arxiu, TIC –Serveis, Àrea de Comunicació Cultural de l'Ajuntament, Nova Ràdio Lloret i, evidentment, tot el personal del SAMLM.

El Grup d'Amics de l'Arxiu es va anar consolidant i va anar augmentant el nombre de participants (que actualment està format per una vintena de membres). Llavors, com a conseqüència de la major cohesió i confiança entre els integrants del grup, es va plantejar la possibilitat d'enregistrar el record d'algunes de les vivències que acostumaven a explicar en les seves trobades setmanals. La proposta inicial consistia a fer un recull de gravacions que formarien part de la "Memòria oral del municipi"; però després d'un seguit de reflexions, es va suggerir un projecte una mica més ambiciós que, a banda de conservar la gravació matriu, proposava l'edició d'un segon document on s'incorporaria imatge i so per tal de fer-lo més atractiu i aconseguir una major difusió a través de la xarxa. A partir d'aquest plantejament, el projecte el vàrem estructurar en diferents fases de treball.

Primerament calia fer una tria de les diverses temàtiques suggerides pels membres del grup. A partir de les seves propostes, des de l'Arxiu s'analitzava la informació i es contrastava amb diferents documents de l'època (ja fossin del mateix Arxiu o d'altres fonts d'informació). A continuació, un cop escollida la temàtica, s'elaborava un guió per a l'entrevista amb la finalitat d'emmarcar la vida de la persona entrevistada i de contextualitzar el fet històric que ens pretenia explicar. També, en aquesta mateixa fase s'escollien algunes imatges i documents vinculats al fet històric per tal que servissin d'estímul per a la memòria i els records de les persones que havien de ser entrevistades.

La segona fase estava centrada en la pròpia entrevista i en la projecció de les imatges i documents que havien estat seleccionats. Així, actualment disposem d'una trentena de gravacions (cadascuna d'una durada aproximada de trenta minuts), que formen part de la "Memòria oral del municipi". Sens dubte, es tracta d'una documentació d'interès històric, antropològic i social que es conservarà com a testimoni per a les generacions futures; però cal ser conscients que aquests enregistraments –amb interrupcions, repeticions, sorolls externs...– no reuneixen les condicions mínimes per a fer-ne una difusió àmplia i atractiva. És per això que vam plantejar-nos l'edició d'un segon document on es pogués incorporar un fil narratiu, imatges de l'època, textos, cròniques periodístiques i, òbviament, els principals talls de veu de les persones entrevistades. En qualsevol cas, però, s'establí una criteri fonamental: sempre calia respectar el missatge bàsic i les informacions principals donades pels entrevistats.

Per tal d'afrontar la tercera fase ens vàrem plantejar tot un seguit de tasques amb l'objectiu d'aconseguir que els documents audiovisuals editats tinguessin una certa coherència i homogeneïtat. En primer lloc, calia buscar la implicació

Captura de pantalla amb la presentació d'un dels vídeos "Mirades d'ahir".

d'altres professionals que ens ajudessin en les tècniques d'edició de vídeos, en l'elaboració de guions periodístics, en la gravació d'una veu en off... I a partir d'aquí, calia treballar diferents aspectes: analitzar i seleccionar els talls de veu més interessants; elaborar un guió on s'estructurés l'ordre i el temps de durada dels documents i dels talls de veu; crear una marca per a la identificació global dels vídeos (amb la utilització d'una caràtula i una música ben característica) i establir, per tot plegat, una llargària d'entre 5 i 10 minuts per a cadascun dels vídeos editats.

Finalment, un cop revisat i editat el document audiovisual, calia planificar-ne la difusió a través de la xarxa. Actualment, internet ofereix diverses plataformes per a pujar, descarregar i compartir vídeos en format digital: Vimeo, Youtube, Dailymotion..., i després de valorar els requisits i les possibilitats que oferia cadascuna, vam optar per la més estesa i coneguda: Youtube. A partir de l'enllaç que ens proporcionava aquesta plataforma vam iniciar la difusió dels documents audiovisuals a través de dues eines de comunicació diferents. Primerament vàrem fer la difusió a la pròpia pàgina web del SAMLM, que ens proporcionà una divulgació més receptiva i estàtica, en què els usuaris poden trobar informació complementària relacionada amb les diferents entrevistes. En segon lloc, també se'n va fer difusió a les xarxes socials més conegudes: Facebook i Twitter; així es va aconseguir un tipus de divulgació molt més activa, que ens va permetre una major difusió de la memòria oral i dels documents audiovisuals que hi estaven vinculats.

El resultat d'aquest projecte ha estat l'edició de nou documents audiovisuals que, des del mes de juny de 2014, formen part del projecte "Mirades d'ahir", en què es combina la difusió de la memòria oral i del patrimoni audiovisual. Tots aquests vídeos, que recullen històries viscudes i records personals explicats per diferents membres del Grup d'Amics de l'Arxiu, han rebut unes 3.500 visites, la qual cosa valorem molt positivament i ens anima a seguir treballant en aquest projecte. Si els voleu consultar, els trobareu a la següent adreça:

<http://www.lloret.org/catala/Arxiu/3A1845B36383413084C9F78BB0CC3562.asp>

Confiem que tot aquest projecte ajudi a posar en valor la memòria oral i el patrimoni audiovisual del municipi; perquè en una societat com l'actual, dominada per les tecnologies de la comunicació i la informació, no es podria entendre que deixéssim perdre aquesta gran riquesa cultural. ■

Sessió de treball amb el Grup d'Amics de l'Arxiu.

Procedència: SAMLM

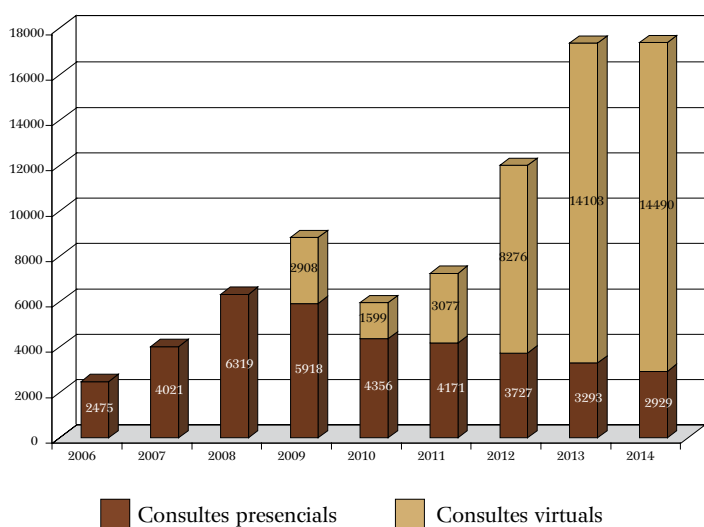
1. Accés als documents

1.a Les consultes

El passat 2014 ha continuat l'augment del nombre de consultes registrades en el Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar (SAMLM). Aquesta tendència es pot observar, sobretot, pel que fa les consultes virtuals. L'augment del nombre d'inventaris de fons documentals del SAMLM, que durant el 2014 s'han posat a disposició de tots els ciutadans a través del nostre web, i l'increment de fotografies disponibles al cercador d'imatges, han estat les causes principals d'aquest augment de consultes de documentació. D'altra banda, també cal assenyalar que hi ha hagut un augment considerable de consultes per part dels investigadors i estudiosos, tant si ens referim a les consultes presencials com a les virtuals que s'han realitzat a través de l'Arxiu en línia a través del nostre web.

Una anàlisi global de les estadístiques dels darrers anys, ens permet afirmar que el web del SAMLM s'ha convertit en una gran eina que posa a l'abast dels ciutadans bona part del patrimoni documental de la nostra vila. Així, des de l'any 2010 i fins al 2014, la xifra de consultes presencials i virtuals ha augmentat un 192%.

Consultes presencials i virtuals 2006-2014

1.b Els préstecs

Una altra de les funcions del SAMLM és prestar la documentació municipal que custodia (sempre que no superi els 30 anys d'antiguitat) a les seccions de l'Ajuntament que ho sol·licitin. Així, durant el 2014 s'han realitzat un total de 646 préstecs, un 31,3% menys respecte a l'any anterior. Aquest important descens en el nombre de préstecs cal relacionar-lo amb el fet que, a principis del 2014, el SAMLM va posar en funcionament un servei de digitalització de documents que ha fet que les reproduccions digitals hagin substituït, en molts casos, els préstecs de documentació.

D'altra banda, i pel que fa els préstecs de documentació efectuats per les diverses seccions de l'Ajuntament que estaven pendents de retornar, també hem continuat el descens dels darrers anys. Hem passat dels 224 préstecs pendents el desembre de 2013 als 168 del desembre de 2014.

1.c Les reproduccions

Com ja s'ha comentat a l'apartat anterior, des de principis del 2014 aquest arxiu posa a disposició dels departaments administratius de l'Ajuntament i de la ciutadania en general un servei de digitalització dels documents que es custodien en els seus dipòsits. Per això, es va adquirir un nou maquinari de digitalització per a documents de grans dimensions –fins al format DIN-A0–: plànols, cartells, mapes..., que ens permet obtenir unes reproduccions digitals de molt bona resolució i en diferents formats: JPG, PDF... Per tal de protegir i preservar la documentació original, i per tal de localitzar i conservar adequadament les còpies digitalitzades, va ser necessari establir un protocol d'actuació per a les diferents sol·licituds de reproducció. Als sol·licitants, doncs, se'ls pot entregar o enviar per correu electrònic una còpia en format digital, que podran reutilitzar les vegades que siguin necessàries i en la mida de paper que estimin més adient.

Des d'una perspectiva interna de l'Ajuntament, l'existència d'aquest servei ha fet que els treballadors de la casa no s'hagin de desplaçar a les dependències de l'Arxiu per realitzar les reproduccions de diferents expedients administratius. Així, només han de demanar-nos la còpia concreta dels documents que necessiten, i en poc temps se'ls envia per mitjà del correu electrònic. Tot plegat, doncs, comporta un estalvi de temps molt important, tan per al personal de l'Ajuntament com per a la ciutadania.

Consultes, préstecs i usuaris/àries en el període 2006-2014

Any	Particulars		Administratives			Total	
	Virtuals	Presencials	Usuaris	Consultes	Préstecs	Usuaris	Consultes
	Consultes	Usuaris					
2006	-	397	657	1.214	447	1.054	2.475
2007	-	388	1.781	2.490	1.372	2.169	4.021
2008	2.101	332	3.507	4.913	1.413	3.839	8.420
2009	2.908	383	2.029	4.262	1.350	2.412	8.826
2010	1.599	285	1.845	3.220	1.255	2.130	5.955
2011	3.077	362	1.581	2.742	1.137	1.943	7.248
2012	8.276	457	1.362	2.072	984	1.819	12.003
2013	14.103	457	1.482	1.756	940	1.939	17.396
2014	14.490	441	1.025	1.551	646	1.466	17.419
Total	46.554	3.502	15.269	24.220	9.544	18.771	83.763

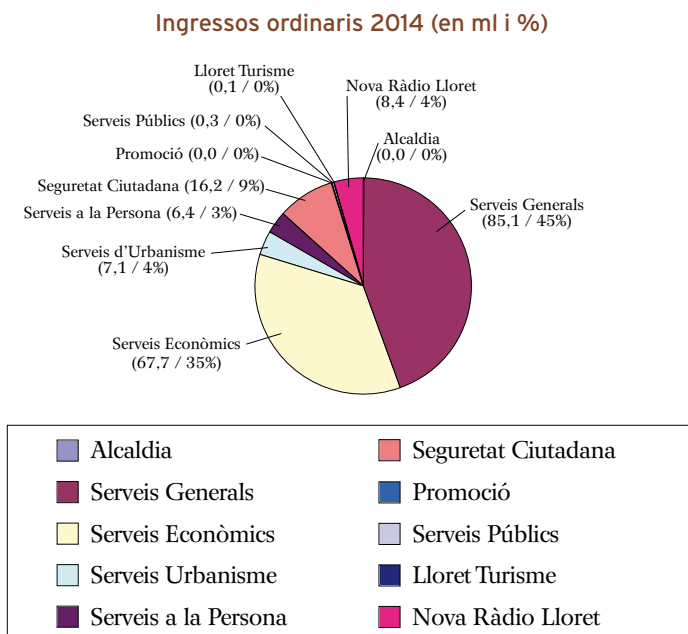
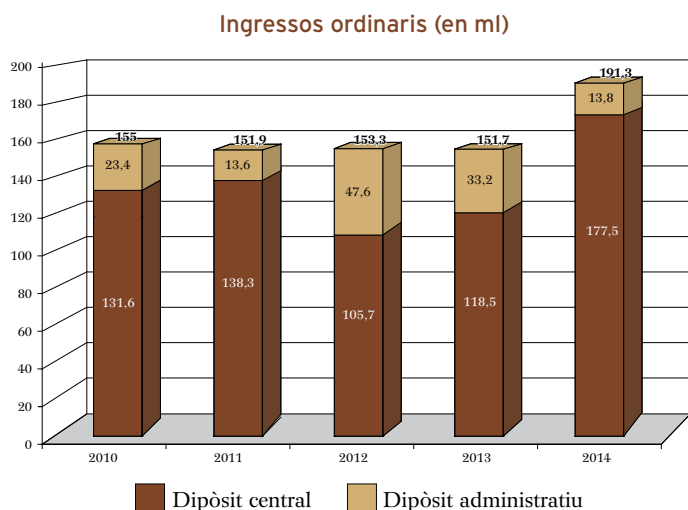
El passat 2014 el SAMLM va realitzar 2.241 digitalitzacions de documents del nostre arxiu (la gran majoria corresponen a plànols de projectes d'obres i urbanístics). D'aquestes reproduccions, el 47,7% provenen de consultes particulars (1.069); i el 52,3% de sol·licituds realitzades per personal dels diferents departaments de l'Ajuntament en exercici de les seves funcions administratives (1.172).

2. Els ingressos documentals

2.a Els ingressos ordinaris

Durant l'exercici 2014 s'ha enregistrat una pujada relativament destacada en els ingressos documentals ordinaris. En concret, s'han ingressat 191,3 metres lineals repartits en 29 ingressos o transferències. Això representa un ascens del 26,1% respecte dels 151,7 metres de l'exercici 2013.

Els increments s'han repartit de manera desigual. El creixement més fort correspon a Serveis Generals (185,5%) i Serveis Econòmics (74,5%). Serveis Públics i Urbanisme, en canvi, han disminuït els ingressos de forma notable (96% i 65,9%, respectivament). Les altres àrees experimenten canvis diversos de menor entitat.

Ingressos ordinaris 2014			
Àrea	Metres lineals	Metres lineals	%
100.000 AJUNTAMENT DE LLORET DE MAR		182,80	96,00
000 ALCALDIA		0,00	0,00
100 SERVEIS GENERALS			
111 Serveis Jurídics / Unitat Jurídica	13,80		
112 Serveis Jurídics / Via Pública	4,00		
130 Organització i Recursos Humans	5,40		
140 Arxiu	57,00		
150 Informàtica	0,10	85,10	44,48
160 Oficina Informació i Atenció Ciutadana	4,70		
170 Territori	0,10		
180 Participació Ciutadana i TIC	0,00		
181 Participació Ciutadana / Agenda XXI	0,00		
200 SERVEIS ECONÒMICS			
210 Gestió i Inspecció Tributària	14,90	67,70	35,38
220 Comptabilitat	12,10		
230 Tresoreria i Recaptació Executiva	40,70		
300 SERVEIS D'URBANISME			
310 Planificació i Gestió Urbanística	0,00	7,10	3,71
320 Obres	7,10		
330 Disciplina Urbanística	0,00		
400 SERVEIS A LA PERSONA			
410 Benestar i Família	2,80		
420 Esports	0,10		
430 Educació	0,00		
440 Joventut	3,40	6,40	3,35
450 Cultura	0,10		
460 Biblioteca	0,00		
470 Casal del Jubilat	0,00		
500 SERVEI DE SEGURETAT CIUTADANA			
510 Policia Local	16,20	16,20	8,47
520 Protecció Civil	0,00		
600 SERVEIS DE PROMOCIÓ			
620 Comerç i Promoció	0,00	0,00	0,00
621 OMIC	0,00		
700 SERVEIS PÚBLICS I MEDI AMBIENT			
715 Medi Ambient	0,00		
716 Mobilitat	0,00		
720 Activitats Mediambientals	0,30	0,30	0,16
730 Obra Pública i Serveis de Manteniment	3,30		
740 Cicle de l'Aigua	0,00		
110.000 OAAA / LLORET TURISME		0,10	0,06
120.000 OAAA / NOVA RÀDIO LLORET		8,40	4,39
TOTAL		191,30	100,00

Com és habitual, Serveis Generals i Serveis Econòmics romanen com les àrees que més documentació ens ingressen (entre totes dues sumen al voltant del 70%). Les altres àrees conformen un repartiment fragmentari i sempre canviant.

L'augment dels ingressos també repercuteix en el nombre de registres inclosos a l'inventari general del SAMLM. En concret, hom comptabilitza un increment de 10.980 (47,8 per cent sobre els 7.427 de l'any 2013) provinents només dels nous ingressos de documentació municipal. A data 31 de desembre de 2014, l'inventari general comptabilitza 199.904 registres (15,4% més respecte als 173.195 de l'any anterior). Com

sempre, hem de recordar que aquesta xifra encara no inclou els registres corresponents a documentació específica, com ara imatges, audiovisuals o material de difusió.

2.2 Els ingressos extraordinaris

L'exercici 2014 ha suposat un increment de 79 ingressos extraordinaris de documentació (cessions i donacions). Cal destacar la gran diversitat de suports, formats i tipologies documentals que entren al SAMLM. És especialment destacada la quantitat de donacions que incorporen imatges, fotografies i documents audiovisuals, la qual cosa ens indica la creixent sensibilitat de la població respecte a aquests elements, fins fa poc sense gaire consideració com a patrimoni documental per a molts particulars, famílies i entitats. Així, sense ànim d'exhaustivitat, podríem esmentar els últims ingressos dels fons Ribera i Samos, que ens permeten conèixer millor la vida dels clubs esportius lloretencs durant la segona meitat del segle XX, així com les aportacions de documentació audiovisual de Joaquim i Josep Maria Arpí.

Una altra tipologia fins ara poc coneguda als fons documentals és la partitura musical. En aquest cas podem felicitar-nos dels ingressos d'algunes de les composicions del músic lloretenc d'adopció Eliseu Fresquet, així com de la sardana *Lloret Agraït*, aportada per Joan Domènech.

En darrer terme, només falta esmentar el fet destacat que, per primer cop, aquest Servei d'Arxiu ha rebut el fons documental d'una de les urbanitzacions de la vila, concretament de Roca Grossa, fundada l'any 1962. Amb aquesta documentació es podrà avançar en el coneixement del desenvolupament urbà i el creixement demogràfic que va experimentar Lloret durant l'etapa crucial del *boom* turístic, i de com van afectar aquests processos al paisatge i al territori.

Quant al volum dels fons ingressats, hom podria destacar el de la família Taulina, que fa referència, en realitat, a diverses famílies. El fons inclou documentació compresa entre els segles XVII i el XX, i es troba en un estat de conservació força bo.

CEDENT / DONANT		DOCUMENTACIÓ INGRESSADA	CRONOLOGIA
ALSINA i PARÉS	Antoni	Col·lecció d'imatges diverses (còpia digital)	1960 / 2000 circa
ARBÓ i BLANCH	Carlos	<i>Espriu Viu i Festiu i L'alcalde de casa meva</i> , gravacions en suport DVD; opuscles amb el text de diverses obres de teatre escrites pel donant	2005 / 2013
ARPÍ i MONTERO	Joaquim	Fons audiovisual i fotogràfic	1970 / 2000 circa
ARPÍ i MONTERO	Josep Maria	Fons fotogràfic	S. XX / 2014
Associació Cultural LLIBRE VIU		Ressenya biogràfica sobre Narcís Sala i Parera (fotocòpia)	1990 / 2000 circa
AUSTRICH i MARTELL	Darwin	Fons fotogràfic (còpia digital)	1960 circa
BANCELLS i ALFARA	Rosa	Revista <i>Lloret Gaceta</i> , edició enquadernada, set volums	1975 - 1981
BATLLE i MARLÉS	Albert	Programes de la Mostra Gastronòmica	1994 / 2000
BERNAT i MONTERO	Maria Carme	<i>La Bella Dolores</i> . Gravació en suport VHS	1999
BLANCH i MASFERRER	Agustí	Documentació de les famílies Blanch, Garriga i Masferrer	1783 / 1987
BLANCH i SOLER	Josep	Revista <i>La Costa Brava Sud</i> , col·lecció completa enquadernada per anys; col·lecció de diversos llibres publicats per <i>La Costa</i>	2002 - 2011
BOADAS i NUALART	Manuel	Fons audiovisual; documentació personal; articles i notes manuscrites	1930 / 2000 circa
BORDALLO CASTAÑEDA	José Luis	Fons fotogràfic; col·leccions diverses	1925 / 1977
PARRÒQUIA DE SANT ROMÀ		Fons fotogràfic	1924 / 1930 circa
CLOS i SENDRA	Laia	Treball inèdit d'investigació	2014
COLOMER i CARLES	Oriol	Publicacions escrites pel mateix donant	2013
COMAS i MORÉ	Maria Assumpció	Fons audiovisual i fotogràfic	1980 / 2013
DOMÈNECH i MONER	Joan	Publicacions escrites pel propi donant; partitures (fotocòpia)	2014
FRESQUET i SERRET	Eliseu	Partitures de composicions musicals del mateix donant	2009 / 2014
FRIGOLA i ROCA	Arseni	Correspondència; recull de premsa; documentació familiar; col·leccions diverses	1751 / 1992
GARCIA ROVIRA	Joan	Fons fotogràfic; material de difusió sobre esport lloretenc	1970 / 1998
GARRIGA i VIDAL	Roser	Fons fotogràfic (còpia digital)	1915 / 1960 circa
GISPERT i METJE	Onofre	Fons fotogràfic; documentació familiar; correspondència; recull premsa	1900 / 2014
GUARDIOLA APRAXINE	Elena	Fons fotogràfic (còpia digital)	1910 / 1930 circa
ISERN i CLAPÉS	Cristina	Fons fotogràfic (còpia digital)	1960 circa
LLORCA i RIERA	Isidor	Fons audiovisual	2013 - 2014
MONTFULLEDA i VINDUAL	Cristina	Fons fotogràfic (còpia digital)	1950 circa
MORET i ABRIL	Santi	Col·leccions diverses	1906 / 2014
MURO	Ignacio	Fons documental de la família Taulina, integrat per diversos subfons: Mas Aulet, Parés, Lluhí, Guitart, Vilallonga, Garriga, Gibert, Pujol-Senillosa i Gibert de Grijalba	S. XVII a XX
PLANIOL i AUSTRICH	Ramon	Fons fotogràfic (còpia digital)	1930 / 1960 circa
PARRÒQUIA DE SANT ROMÀ		Fons fotogràfic	1924 / 1930 circa
RAMOS i CATÀ	José Carlos	Publicacions sobre Lloret	1979
RIBERA i CARDONA	Josep	Fons audiovisual i fotogràfic; recull de premsa; material de difusió sobre l'esport lloretenc	1975 - 1995
RODRÍGUEZ i PARÉS	Maria Josep	Plànol del terme municipal (còpia digital)	1925
SAMOS i PLANAS	Josep Maria	Fons audiovisual	1965 / 1975 circa
SURÍS i VILARÓ	Manel	Fons fotogràfic (còpia digital)	1920 / 1930 circa
TORRELLAS i BUIXEDA	Mercè	Exvot mariner (làmina moderna); material de difusió	1808 / 2014
URBANITZACIÓ ROCA GROSSA		Fons documental de la urbanització Roca Grossa	1962 / 2014
VILÀ i GALÍ	Agustí Maria	Articles i treballs inèdits del mateix donant	2014
YANES i TORRADO	Sergi	Fons fotogràfic; publicacions escrites pel mateix donant	1970 circa / 2011

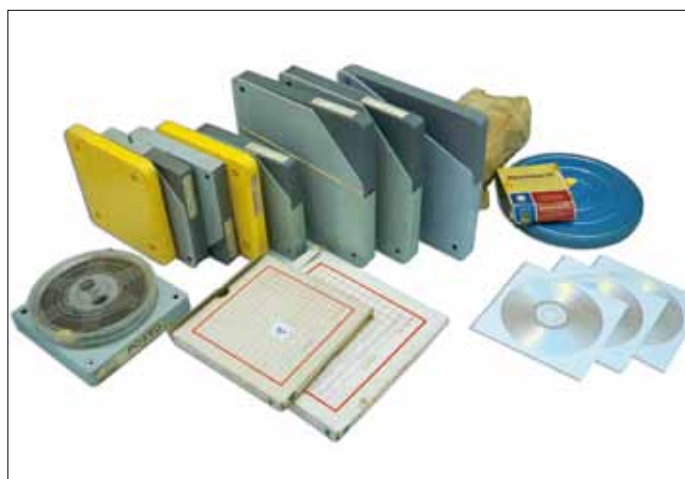
Esriptures notariales i el cartell d'una cursa de cotxes antics aportats pel Sr. Arseni Frigola.
Procedència: SAMLM.

Fotografies aportades pel Sr. Onofre Gispert.
Procedència: SAMLM.

Prospectes, postals, fotografies i altres documents de petit format del fons de la família Bordallo – Ciuró.
Procedència: SAMLM.

Filmacions en cinta de cel·lulosa i en format digital aportades pel Sr. Josep M. Samos.
Procedència: SAMLM.

Hem de remarcar, però, que no importa el fet que l'ingrés documental sigui gran o petit, o de documents medievals o de fa tres mesos. Tots ofereixen informació i són d'utilitat per treballar la història i la vida actual de la vila.

2c. Avaluació i eliminació de documents

Com cada any, i d'acord amb la Llei d'arxius i documents 10/2001 i amb les Taules d'Avaluació Documental, hem continuat amb la nostra feina d'avaluació i tria documental. Així, el 2014 s'han desenvolupat cinc propostes d'eliminació de documentació sense interès històric i sense vigència administrativa.

L'any 2014 la quantitat de documentació eliminada ha disminuït en relació amb el 2013. El 2013 se'n van eliminar 33,2 metres lineals, mentre que el 2014 han estat 18,4.

Dels 18,4 metres lineals eliminats enguany, 15,1 provenen de la secció de Tresoreria, 2,2 eren duplicats de la secció d'Obres, i la resta vénen de l'Arxiu mateix, de la secció d'Obra Pública i Serveis Públics de Manteniment i de la de Cultura.

3. Tractament i protecció del patrimoni documental

El SAMLM sempre aplica un protocol determinat a tots els ingressos extraordinaris de documentació per a garantir-ne un tractament adequat i una protecció convenient del nostre patrimoni documental. Durant l'any 2014 s'ha portat a terme una feina addicional sobre els següents fons:

Codi de fons	Fons	Tractament realitzat
510.000	Martínez Planas	Descripció de les darreres 22 imatges digitals de mitjan s. XX.
599.004	Surís Vilaró	Incorporació de les informacions del Grup d'Amics de l'Arxiu en el fitxer d'imatges, de començaments del s. XX.
699.081	Ramon Planiol	Digitalització de diverses imatges. Incorporació de les informacions del Grup d'Amics de l'Arxiu en el fitxer d'imatges, de mitjan s. XX.

Codi de fons	Fons	Tractament realitzat
699.007	Manel Boadas	Incorporació de les informacions del Grup d'Amics de l'Arxiu en el fitxer d'imatges, de mitjan S. XX. Instal·lació, identificació i primera fase de descripció de diverses cintes analògiques Betamax i una pel·lícula en 8mm.
599.015	Arseni Frigola	Digitalització de 87 imatges. Instal·lació, identificació i descripció de les 225 imatges digitals del seu fons personal, de principis i mitjan s. XX.
699.089	Pilar Teyra Alimany	Instal·lació, identificació i descripció de les imatges digitals del seu fons personal, de mitjan s. XX.
699.087	Pilar Buguñà Vilallonga	Instal·lació, identificació i descripció d'imatges digitals del seu fons personal, de mitjan s. XX.
699.096	Antoni Alsina Parés	Instal·lació, identificació i descripció de les imatges digitals del seu fons personal, de mitjan s. XX.
699.039	Cristina Montfuleda Vindual	Instal·lació, identificació i descripció de les imatges digitals del seu fons personal, de mitjan s. XX.
699.095	Cristina Isern Clapés	Digitalització d'imatges. Instal·lació, identificació i descripció de les imatges digitals del seu fons personal, de mitjan s. XX.
699.090	Mercè Dale Pal	Instal·lació, identificació i descripció de les imatges digitals del seu fons personal, de principis del s. XX.
699.099	Peter Dale	Instal·lació, identificació i descripció de les 45 imatges digitals del seu fons personal, de mitjan s. XX.
699.091	Roser Garriga Vidal	Digitalització de 52 imatges. Instal·lació, identificació i descripció de les imatges digitals del seu fons personal, del s. XX.
699.097	Elena Guardiola Apraxine	Digitalització de 19 imatges. Instal·lació, identificació i descripció de les imatges digitals del seu fons personal, de principis i mitjan s. XX.
599.017	Austrich Martell	Digitalització d'imatges. Instal·lació, identificació i descripció de les imatges digitals del seu fons personal, de mitjan s. XX.
699.068	Ramon Planes Albets	Instal·lació, identificació i descripció d'imatges digitals del seu fons personal, de mitjan s. XX.
401.000	Parròquia de Sant Romà	Digitalització de 29 imatges. Instal·lació, identificació i descripció de les 189 imatges digitals del seu fons personal, del s. XX.
608.000	Maria Assumpció Comas i Moré	Tercera fase de la identificació, instal·lació i descripció de 856 reportatges fotogràfics (amb més 9.500 fotografies) de finals del s. XX i començaments del s. XXI).

Codi de fons	Fons	Tractament realitzat
624.000	Santiago Gabarró i Codina	Digitalització de 77 imatges. Instal·lació, identificació i descripció de 151 reportatges fotogràfics (amb més de 6.000 fotografies) de finals del s. XX i començaments del s. XXI). Instal·lació, identificació i primera fase de descripció de diversos documents sonors (CD-R i Casset).
699.080	Pere Figuereda i Cairol	Instal·lació, identificació i descripció de 9 reportatges fotogràfics (amb 145 fotografies) de començaments del s. XXI.
100.000	Ajuntament de Lloret de Mar	Instal·lació, identificació i descripció de 225 reportatges fotogràfics (amb més de 1.500 fotografies) de finals del s. XX i començaments del s. XXI. Digitalització de cintes analògiques en format VHS (11 hores aprox.).
620.000	Isidor Llorca	Instal·lació, identificació i primera fase de descripció de 44 discs òptics (DVD-R i BLU-RAY). Digitalització de determinades cintes analògiques en format VHS I S-VHS (150 hores aprox.).
699.056	Carlos Arbó Blanch	Instal·lació, identificació i primera fase de descripció de disc òptic (DVD-R).
599.005	Bernat Montero	Digitalització, instal·lació, identificació i primera fase de descripció de cinta analògica en format VHS.
629.000	Josep Maria Samos	Instal·lació, identificació i primera fase de descripció de diverses pel·lícules en 8 mm i discs òptics (DVD-R).
628.000	Joaquim Arpi Montero	Instal·lació, identificació i primera fase de descripció de 246 cintes analògiques (U-matic, Betamax, VHS) i un disc òptic (DVD-R).
610.000	Josep Ribera Cardona	Instal·lació, identificació i primera fase de descripció de 19 cintes analògiques (Betamax), un disc òptic (DVD-R) i cinc àlbums amb recull de premsa esportiva (1975-1990 ca.).

Aquest tractament ha estat realitzat amb la col·laboració de Mercè Torrellas, Josep Lluís Llinós i Xavier Orri, els quals s'han encarregat de preparar, netejar i ordenar la documentació. També han fet la descripció d'aquesta documentació gràcies a l'ús d'una fitxa catalogràfica que n'estructura la informació relativa segons els criteris de l'ISAD(G) i de la normativa catalana NODAC. Com sempre, hem comptat amb la col·laboració del Grup d'Amics de l'Arxiu per a la identificació d'imatges i material audiovisual. El processament de les dades s'ha fet amb el programa informàtic File Maker, que permet entrar les diverses dades de les àrees d'identificació, descripció i localització a través de l'aplicació GIDAM.

Ara, tots aquests fons esmentats ja són a la disposició dels investigadors que els vulguin consultar i, en la mesura que això sigui possible, es mirarà de fer-los consultables digitalment a través del nostre web.

4. Activitats i difusió

4.a Activitats desenvolupades pel SAMLM

Presentació del butlletí *Sesmond*

El dijous 27 de març es va efectuar la presentació del número 13 del *Sesmond*, butlletí del Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar. L'acte es celebrà a les 8 del vespre a la Sala de Plens de l'Ajuntament i comptà amb les intervencions de Lluís-Esteve Casellas i Serra, Joan Domènech i Moner, Marina Garcia i Carbonell i Agustí M. Vilà i Galí, autors d'alguns dels articles del butlletí. El *Sesmond* té com a objectiu donar a conèixer les tasques i activitats del SAMLM, així com publicar estudis i investigacions que, en el camp de les ciències humanes, versin sobre Lloret de Mar i s'hagin elaborat, en part, gràcies a la consulta de la documentació del nostre servei d'arxiu.

Acte de presentació del butlletí *Sesmond*, el 27 de març de 2014.
Procedència: Maria Assumpció Comas.

Visites escolars al SAMLM

Una de les funcions de tot arxiu és donar-se a conèixer entre els estudiants. És per això que des del SAMLM organitzem periòdicament la visita de grups escolars al nostre arxiu, per mostrar-los la nostra tasca de conservació del patrimoni documental lloretenc. El 20 de gener de 2014 ens va visitar un grup d'estudiants de 4t d'ESO i les seves professores de l'institut Roca Grossa. D'altra banda, els dies 12 i 13 de maig vam rebre la visita dels alumnes de primària de l'escola Àngels Alemany. A tots plegats els vam ensenyar les instal·lacions del Servei d'Arxiu, una petita mostra de la documentació que custodiem i els vam explicar les principals activitats que realitzem.

Visita a les instal·lacions del Servei d'Arxiu per part d'estudiants.
Procedència: SAMLM.

Jornada de portes obertes amb motiu del Dia Internacional dels Arxius

Com cada any, el nostre Servei d'Arxiu ha fet una jornada de portes obertes per celebrar el 9 de juny, Dia Internacional dels Arxius. Les activitats organitzades el 2014 foren dues. En primer lloc, les visites a les instal·lacions de l'arxiu de 10 del matí a 1 del migdia, en les quals es mostrà als visitants el mobiliari i els diversos dispositius tecnològics especials de l'Arxiu i les tècniques utilitzades en la descripció de la documentació custodiada. I d'altra banda, a les 6 de la tarda va començar la presentació pública del projecte "Mirades d'ahir". Aquesta presentació consistí en la projecció simultània dels muntatges audiovisuals "Mirades d'ahir" (on es combinen les imatges antigues de la nostra població amb els records i la memòria oral dels lloretencs) en diversos espais de l'Arxiu. Aquests vídeos són consultables en el nostre web.

Un moment del passi dels vídeos "Mirades d'ahir" durant el 9 de juny, Dia Internacional dels Arxius.
Procedència: SAMLM.

Presentació del llibre *Pagesos i homes de mar de Lloret*, d'Elvis Mallorquí

En el marc de la Festa Major de Santa Cristina, el SAMLM va dur a terme la presentació del llibre *Pagesos i homes de mar de Lloret. Estudi i edició del capbreu de la Pabordia de Novembre de 1317-1320*, de l'historiador Elvis Mallorquí. Aquest és el núm. 14 de la col·lecció de llibres municipals "Es Frases", editats i coordinats des del Servei d'Arxiu Municipal, una col·lecció que té com a finalitat donar a conèixer estudis de prestigi sobre diversos aspectes de Lloret de Mar. La presentació es va dur a terme el dimarts 22 de juliol a les 8 del vespre amb la Sala de Plens de l'Ajuntament plena, i va anar a càrrec de Joan Domènech i Moner. El llibre ens introdueix en la vida quotidiana, agrícola i marinera del Lloret medieval, concretament en el segle XIV.

Presentació del llibre *Pagesos i homes de mar de Lloret* d'Elvis Mallorquí.
Procedència: SAMLM.

Col·laboració amb l'exposició "300 anys després"

El Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar col·laborà amb l'exposició itinerant "300 anys després", organitzada per la Generalitat de Catalunya i emmarcada en els actes del Tricentenari. A Lloret de Mar va ser el Departament de Cultura de l'Ajuntament qui en coordinà el muntatge, i des del SAMLM hi vam col·laborar amb l'aportació d'imatges i amb l'elaboració de textos sobre la Guerra de Successió i els darrers 300 anys d'història de la nostra vila. A Lloret, l'exposició es va poder visitar al passeig Verdaguier, davant de l'Ajuntament, des del 13 fins al 26 de setembre.

Alguns dels plafons de l'exposició itinerant "300 anys després", al passeig davant de l'Ajuntament.
Procedència: SAMLM.

Celebració del Dia Mundial del Patrimoni Audiovisual

El 27 d'octubre a les 7 del vespre i a la sala polivalent de la Casa de la Cultura, amb motiu de la celebració del Dia Mundial del Patrimoni Audiovisual, més d'un centenar de persones van veure el vídeo "La recuperació de la memòria històrica lloretenca a través de pel·lícules i gravacions locals –en record a Paco Costa".

L'elaboració del vídeo i la celebració de l'acte tenien l'objectiu de donar a conèixer la importància de preservar adequadament les pel·lícules i gravacions domèstiques realitzades durant el passat segle XX, els suports de les quals són molt fràgils i que, per tant, requereixen les mesures adients per a la conservació.

Celebració del Dia Mundial del Patrimoni Audiovisual a la sala polivalent de la Biblioteca Municipal.
Procedència: SAMLM.

El vídeo fou elaborat pel personal del SAMLM a partir de les pel·lícules familiars procedents de cinc fons conservats al nostre servei d'arxiu: els de Paco Costa, Assumpció Comas, Josep M. Samos, Joaquim Arpí i Isidor Llorca. Aquestes gravacions foren fetes durant la segona meitat del passat segle XX i aporten un gran valor a la recuperació de la memòria història gràfica de la nostra vila. El vídeo que en resultà, de quaranta minuts de durada, és un testimoni d'excepció de tota una època de canvi en una població costanera catalana.

4.b Presència a la xarxa

El web del SAMLM

El conjunt de visites del web del SAMLM ha mantingut un creixement constant des de l'any 2007, com podeu veure a la taula. Des d'aleshores, cada any s'hi han anat introduint millores (noves seccions, cercadors i documents) que el converteixen en una gran eina que serveix d'un gran ajut a tota aquella persona que vulgui efectuar cerques de tota mena en el nostre servei d'arxiu.

L'estructura en tres grans blocs ens permet visualitzar les seccions més populars i quins aspectes cal reforçar o bé s'han d'impulsar per la bona acollida que tenen. Enguany el web de l'Arxiu ha tingut un total de 34.300 visites, que suposen un increment del 10% respecte a l'any anterior.

Els tres grans blocs del web són els següents: el primer, "Informació general"; el segon, "Els fons"; i el darrer, "Activitats, difusió i publicacions".

El que ha tingut més visites, amb un total de 18.380, ha estat el segon, "Els fons". En aquest bloc s'ha prosseguit amb la tasca de fer més accessible la informació i descripció dels fons i subfons que hi ha en el web. S'ha actualitzat el contingut informatiu de les fitxes descriptives, i se n'han afegit de noves.

En aquest mateix bloc, també s'està treballant en la millora de la secció de "L'arxiu en línia", on s'està procurant la implementació d'una aplicació anomenada "passa pàgina" que permetria visualitzar de forma àgil els diferents documents que apareixen a l'hemeroteca, als padrons i a les actes.

Del tercer bloc, "Activitats, difusió i publicacions", s'ha de destacar l'apartat "Mirades d'ahir. Retalls de memòria oral".

Captura de pantalla de la pàgina web del SAMLM.

Els vídeos que són consultables en el nostre web són els següents: “El castell d'en Plaja: la construcció d'una icona lloretenca”, “El bar Alimany: un punt de trobada que resta a la memòria”, “El ball de plaça: un pont entre generacions de lloretencs i lloretenques”, “Les escoles parroquials: un model educatiu diferent”, “La reforma modernista de l'església parroquial: canvis en temps convulsos”, “Un avió belga a Papalús: o de com un correu belga va fer nit a l'Hospital de Lloret”, “Un torpede a la platja de Lloret: un combat naval a les costes de Lloret” i “Un bombarder alemany abatut a Lloret: el dia que Lloret va entrar a la Segona Guerra Mundial”.

Captura de pantalla de l'apartat “Mirades d'ahir” del web del SAMLM.

Tot i la bona acollida que tingueren des de bon principi, enguany s'han refet de nou, acabant de posar al dia tant el contingut com la seva visualització. Els vídeos existents s'han reformulat i s'han escurçat per fer-los més adequats a l'hora de ser penjats a internet (web, Youtube, Facebook...). Aquesta remasterització de la col·lecció no hauria estat possible sense la participació del personal de Nova Ràdio Lloret, i especialment de l'Amaranta Gibert. S'ha adquirit una banda sonora de la col·lecció, s'ha introduït una veu en off que millora la descripció del vídeo, i s'han afegit títols per a millorar-ne el fil conductor. A part dels vídeos reformulats, que es basaven en temàtiques ja existents, afegim també que se n'han fet de nous. De tots els vídeos, el més vist és “El castell d'en Plaja”, seguit, en aquest ordre, per “El bar Alimany”, “Les escoles parroquials” i “El Ball de Plaça”. A més dels vídeos inclosos en l'apartat “Mirades d'Ahir”, hem de comptar amb la Nadala del SAMLM i, aquest passat 2014, amb el vídeo “La recuperació de la memòria històrica lloretenca a través de pel·lícules i gravacions locals –en record a Paco Costa”, que va ser presentat el Dia Mundial del Patrimoni Audiovisual a la Biblioteca Municipal. El nombre de visualitzacions de tots aquests vídeos durant el 2014, tant des del web com des de Youtube i el Facebook, és d'unes 8.000.

El SAMLM a la xarxa social Facebook

Fa gairebé quatre anys que el SAMLM és present a la xarxa social Facebook, concretament des d'abril de 2011, amb la voluntat de donar a conèixer les tasques i les activitats que realitzem i donar valor al patrimoni documental lloretenc.

A finals de desembre de 2014 el nostre perfil de Facebook tenia 1.700 amistosats, 200 més que el 2013 i 400 més que el 2012. Mentrestant, la pàgina de Facebook, la nostra

referència principal en aquesta xarxa social, a les darreries de 2014 tenia gairebé 600 “m'agrada”.

Facebook ens és útil a l'hora de donar a conèixer les activitats que organitzem, així com el patrimoni documental de la nostra vila custodiat al SAMLM. Publiquem fotografies antigues, digitalitzacions de cartells de festes, de pergamins, de pàgines de premsa local... Però també donem a conèixer diversos apartats del nostre web, així com els vídeos editats pel SAMLM (“Mirades d'ahir” i nadalles). Tot plegat ha servit per interactuar de forma àgil i sovintejada amb els nostres seguidors.

Facebook ens permet conèixer el gènere, la procedència i l'edat de les persones que han clicat “m'agrada” a la pàgina del SAMLM. En primer terme, un 52% dels nostres seguidors són dones; un 46% són homes i del 2% no se n'especifica el gènere.

Pel que fa l'edat, el grup d'edat més representat és el de 35 a 44 anys (28%), seguit pel de 45 a 54 anys (27%) i el de 25 a 34 (16%). El de 55 a 64 compta amb un 11% del públic, i el de 18 a 24 i de més de 65 anys tenen tots dos un 8% de “m'agrada”. El grup de 13 a 17 anys representa un 1%.

Sobre la ubicació geogràfica dels nostres seguidors, podem dir que 315 són de Lloret, 64 de Barcelona, 27 de Blanes i 19 de Girona, mentre que la resta són sobretot d'altres poblacions de les comarques gironines, de Catalunya, però també de la resta d'Europa i el món.

Si teniu perfil de Facebook us animem a clicar “m'agrada” a la nostra pàgina per poder seguir les nostres activitats. Aquesta n'és l'adreça: <http://www.facebook.com/arxiullloret>

Captura de pantalla de la pàgina de Facebook del SAMLM.

El Grup d'Amics de l'Arxiu

Durant l'any 2014 el Grup d'Amics de l'Arxiu ha continuat amb la seva valuosa tasca, en col·laboració amb el SAMLM, els divendres al matí, d'identificació d'indrets i personatges de Lloret que apareixen a les fotografies dels diferents fons que custodiem.

Així, el 2014 han col·laborat en els nous vídeos del SAMLM, abans esmentats en l'apartat dedicat al web, així com en l'edició dels vídeos que ja teníem penjats anteriorment en el web.

Des del SAMLM volem agrair a tots els membres del Grup d'Amics de l'Arxiu la seva col·laboració desinteressada, que contribueix a la preservació de la memòria històrica de bona part del segle XX a la nostra vila.

El Grup d'Amics de l'Arxiu després d'una de les seves sessions de divendres al matí.
Procedència: SAMLM.

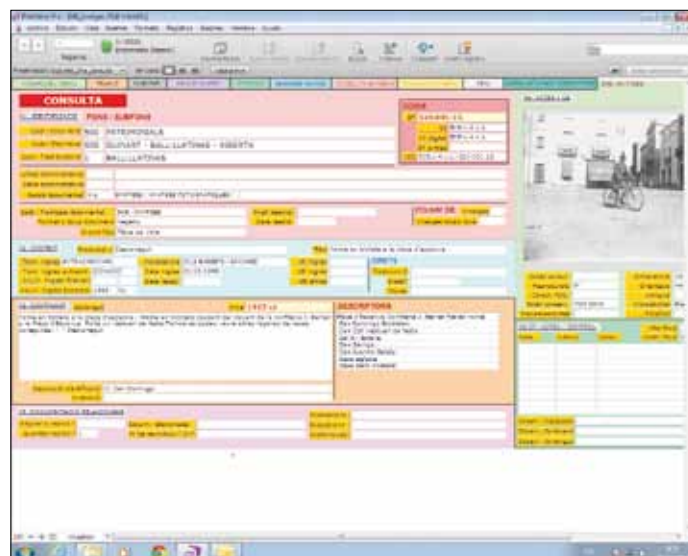
<p>2. Anàlisi detallada dels ítems i camps d'informació necessaris per a l'adequada descripció i gestió dels diferents suports documentals: pergami, fotografia, cartell, pel·lícula..., i incorporació d'aquests ítems al fitxer principal.</p>	<p>En procés de treball</p> <ul style="list-style-type: none"> - Identificació de cadascun dels ítems que conformen el fitxer principal - Definició de la funció i l'objectiu - Concreció de la norma i l'estil en el tractament de les dades - Estructuració i codificació d'acord amb la normativa catalana NODAC
<p>3. Revisió i actualització dels fitxers que permeten l'explotació de dades del fitxer principal: gestió de consultes, de préstecs, de reproduccions, d'ingressos, de quadre de sèries, de quadre de fons... Estudi dels ítems utilitzats i homologació de noms i funcions amb les denominacions emprades al fitxer principal.</p>	<p>En procés de treball</p> <ul style="list-style-type: none"> - Facilitat en l'intercanvi de dades entre els diferents fitxers de l'aplicació GIDAM - Major control en la gestió dels documents - Simplificació en la descripció i catalogació dels documents

5. La gestió documental

Al llarg del 2014 s'ha continuat treballant amb la resta de serveis de l'Ajuntament per tal d'analitzar, agilitzar i parametritzar diferents tràmits administratius vinculats als serveis econòmics, als serveis jurídics, als serveis d'urbanisme i als serveis públics i de medi ambient. Però, enguany, també s'ha volgut incidir de forma especial en dues qüestions que faciliten i agilitzen la gestió documental. D'una banda, s'ha procedit a l'estudi, anàlisi, identificació i codificació de les sèries documentals que genera l'Ajuntament de Lloret de Mar, i així s'ha pogut elaborar un primer estudi que recull el Quadre de Sèries de la documentació municipal. Confiem que, ben aviat, tan bon punt s'hagin fet les oportunes revisions i correccions, puguem fer-ne la difusió adequada a través del web del Servei d'Arxiu Municipal.

D'altra banda, s'ha estat treballant en la revisió i actualització de l'aplicació informàtica GIDAM, que ens permet gestionar tots els fons ingressats en aquest Servei d'Arxiu Municipal. Per tal d'afrontar tot aquest procés, ha estat necessari estructurar-lo en diferents fases. En primer lloc, i amb l'objectiu de simplificar i agilitzar l'aplicació GIDAM, s'ha procedit a una anàlisi detallada dels fitxers que conformaven aquesta aplicació, i s'han realitzat les següents intervencions:

Actuació	Resultats
<p>1. Estudi dels diferents fitxers que estaven agrupats per tipus de fons: patrimonials, personals, associacions..., i desenvolupament d'un fitxer principal que pogués integrar i fusionar totes les dades i registres que es gestionaven des de les diverses bases de dades.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Reducció del nombre de fitxers de l'aplicació GIDAM (que passen de 160 a 46) - Major facilitat en la gestió de les dades i en la cerca de la informació

Captura de pantalla de l'inventari general d'imatges de l'aplicació GIDAM.

El fons del poeta Felicià Serra i Mont

Lluís Frigola i Butiñà
Personal del SAMLM

Breu biografia del productor del fons¹

Felicià Serra i Mont va néixer a Lloret de Mar, el dia 8 de març de l'any 1900, i va créixer al barri de la riera (a la cantonada del carrer de Sant Oleguer amb el de Santa Cristina). El seu pare era mariner. A causa d'aquesta vida viatgera, el jove Felicià anà també a Amèrica, en concret a Cuba, on treballà per a diverses empreses relacionades amb el transport de mercaderies. Des de 1917 fins a 1923, va desenvolupar tasques de col·laborador i editor de diferents revistes catalanes que es feien a l'Havana. Fou llavors quan inicià la seva carrera literària.

Felicià Serra i Mont
a la seva biblioteca privada.
Procedència: SAMLM.
Fons: Felicià Serra i Mont 627.000.
ST: 322.012.003.

Amb la fi de la Primera Guerra Mundial, va néixer a tot Europa un esperit d'optimisme, que a Catalunya es traduí en un moment d'efervescència nacionalista. És en aquest moment, l'any 1923, quan tornà i s'imbuí de les idees que afloraven a tot el país.

Tot i que es traslladà a viure a Barcelona, va mantenir un contacte molt intens amb la vila de Lloret de Mar, fent-hi estades i recuperant la relació amb les amistats que hi havia deixat.

Les idees nacionalistes es traduïren en la seva obra amb articles a la premsa catalanista², i amb el poema publicat el 1931, acabada de proclamar la República, *A l'Ensenya Catalana*.

En la vessant més literària, l'any 1929, publicà la seva novel·la més coneguda, *Ànimes vincladisses*, dintre de la col·lecció de la Llibreria Catalònia. És la primera novel·la que transcorre íntegrament a Lloret i tracta sobre els amors d'una noia amb un pescador i l'aparició d'una actriu de cinema que comportarà un trasbals en la relació.

Després de la guerra entrà a treballar a la *Casa del Libro*³ (anterior Llibreria Catalònia) i es cartejà amb diversos

literats catalans. Alguns dels escriptors catalans amb els quals va mantenir una relació epistolar foren Josep Pla i Néstor Luján (director de la revista *Destino*), entre d'altres. També es cartejà amb personatges de Lloret com Esteve Fàbregas. L'any 1947, publicà un recull de poemes sobre la naturalesa, l'amor i la mar, titulat *Ginesta, tarongina i alga*. En aquest llibre reuní composicions de la seva joventut i també de la maduresa.

A partir dels anys 50 va compondre una sèrie de poemes relacionats amb la nostra vila, com són *Ermites de Lloret*, *Platges de Lloret*, o l'inacabat *Palmeres de Lloret*. A mitjan dècada de 1960 es va veure afectat per una greu malaltia, i va traspasar l'any 1967 a Lloret de Mar, on va ser enterrat⁴.

Deixà inèdites obres de teatre i alguna altra novel·la, com la que es titula *Per què vaig matar*. Els últims anys havia iniciat una sèrie de poemes breus dedicats a la seva vila natal.

Tant la documentació com els efectes personals de Felicià Serra i Mont van quedar en mans de Teresa Turull i Sans, la seva esposa. Amb la voluntat de difondre la seva obra i promocionar el seu reconeixement, va acudir i va donar suport a diversos actes en homenatge al seu espòs: a la Festa Literària de Lloret; als actes oficials amb motiu de ser nomenada Ciutat Pubilla de la Sardana (1971); a la concessió a Felicià Serra i Mont de la medalla de bronze per part de l'Ajuntament amb motiu del Mil·lenari de Lloret; a actes d'associacions com Xino-Xano...

Ingrés del fons, tractament inicial i descripció del contingut

Christian Martínez Revilla, després d'heretar el fons patrimonial de Felicià Serra i Mont, familiar seu, va seguir el camí traçat per Teresa Turull i Sans i, amb la voluntat de fer difusió de l'autor lloretenc, el 17 de gener de l'any 2014 en va fer cessió al Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar.

En general, la documentació d'aquest fons va arribar en bon estat de conservació; però, tot i així, se li va aplicar el protocol habitual per al tractament de fons externs:

- Elaboració d'un reportatge fotogràfic sobre l'estat en què es trobava la documentació en el moment d'ingressar a les nostres instal·lacions.
- Neteja en sec i eliminació d'elements que podrien repercutir negativament en la conservació dels documents (grapes, clips, gomes...)
- Revisió i eliminació de diverses amenaces biològiques que poguessin afectar la resta de documentació (aràcnids, tèrmit, insectes, fongs...)

Un cop aplicat el protocol d'entrada, aquest conjunt documental fou traslladat a unes dependències adequades per tal que es pogués iniciar el procés d'organització i descripció. Així, a mesura que s'avançà en la classificació i ordenació dels documents, també es va anar configurant el Quadre de Classificació del fons.

1 Per ampliar dades sobre la biografia de Felicià Serra i Mont, consulteu: DOMÈNECH MONER, Joan. "Felicià Serra i Mont. Aproximació a la vida i a l'obra" [pròleg] dins de SERRA MONT, Felicià. *Ànimes vincladisses*. Lloret de Mar: Club Marina Casinet, 2003.

2 SERRA I MONT, Felicià. *1714 - 1931, dins Estat Català* (11/09/1931). Hem trobat una referència a aquest article a ANGUERA, Pere. *L'onze de setembre: història de la Diada (1886-1938)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008.

3 DOMÈNECH I MONER, Joan. Dins *Lloret Gaceta* (29/10/1975), a Arxiu en línia del SAMLM.

4 *La Vanguardia* (15/08/1967), a Hemeroteca de *La Vanguardia*.

100. DOCUMENTACIÓ PERSONAL I FAMILIAR
110. Documents identificatius
120. Correspondència
121. Felicià Serra
122. M. Teresa Turull
130. Escriitures notarials
140. Certificacions
150. Reconeixements i homenatges
200. DOCUMENTACIÓ ECONÒMICA
210. Contractes
220. Factures
300. PRODUCCIÓ LITERÀRIA
310. Poemes
320. Novel·les
330. Teatre
340. Articles
350. Partitures
400. IMATGES
410. Fotografies
420. Documents singulars
500. BIBLIOTECA AUXILIAR
510. Recull de premsa
520. Llibres i revistes
530. Material de difusió
600. OBJECTES

Pel que fa a la descripció individualitzada de les diferents unitats documentals, s'ha fet a través de l'elaboració d'una fitxa catalogràfica on s'estructuren els àmbits i camps d'informació d'acord amb els criteris assenyalats a la ISAD(G) i a la normativa catalana NODAC: l'àrea d'identificació, de contingut, continent, de reproducció, etc. El processament informàtic de les dades es va fer mitjançant el programa informàtic File Maker 13.0, que permet incorporar la informació a l'aplicació GIDAM on es gestionen tots els fons ingressats al Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar. Finalment, tota la documentació es va protegir amb camises i carpetes adequades que asseguruen una correcta conservació, s'encapsaren i es col·locaren en els dipòsits d'arxiu amb les condicions ambientals (humitat i temperatura) controlades segons el suport i el tipus de documentació del fons.

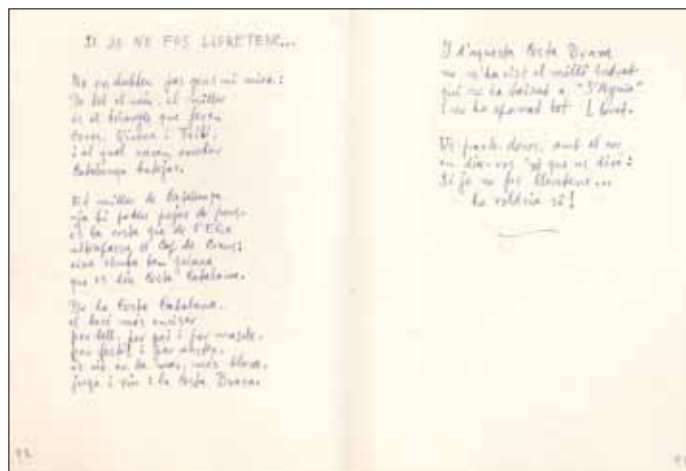
En conjunt, el fons consta de sis unitats d'instal·lació que han suposat, per a la documentació escrita, la utilització de més d'un centenar de registres informàtics. D'altra banda, també es dipositaren tretze fotografies, diversos dibuixos, material de difusió relacionat amb els homenatges al poeta, i una petita col·lecció de programes de la Festa Major de Lloret. Finalment, i conjuntament amb el fons documental, també ingressaren alguns objectes que, si bé no són considerats estrictament com a material d'arxiu, ens ajuden a contextualitzar i a copsar la dimensió global de la construcció del fons i de la seva dimensió personal. Es dipositaren al SAMLM un conjunt d'ex-libris, un bust del poeta i dos quadres (un retrat de Teresa Turull i un altre de la seva mare, Gràcia Mont i Ferrer).

Fent una anàlisi més detallada de tota la documentació ingressada, podríem destacar dues parts ben diferenciades. El primer bloc correspon a la correspondència mantinguda per Felicià Serra i Teresa Turull, que mostra com es cartejava amb diverses personalitats per qüestions relacionades amb

temes professionals, familiars, personals o literaris. Si bé la correspondència generada per Teresa Turull està datada a partir del decés del poeta, vam decidir que s'integraria en el mateix fons perquè la temàtica es circumscriu dins dels homenatges que es van retre al seu difunt marit.

El segon gran bloc del fons documental està format per la producció literària del poeta. Aquesta obra literària, la podem subdividir entre producció publicada i producció inèdita.

Dins de l'obra publicada destaquen els exemplars de la seva novel·la *Ànimes vinculadisses*, en diversos formats. Pel que fa al llibre *Ginesta, Tarongina i Alga*, disposem de les proves d'impremta, amb correccions de l'autor, i un exemplar amb autògraf i gravats acolorits per l'il·lustrador. També cal destacar la poesia *Ermites de Lloret*, presentada per primer cop en el casament d'Albert Batlle i Maria Antònia Andreu. Finalment voldríem ressenyar també la sardana *Platges de Lloret*, musicada pel mestre Vicenç Bou, que l'hi entregà amb una dedicatòria.

Pàgines 92 i 93 de l'esborrany manuscrit del llibre *Ginesta, tarongina i alga*, corresponents al poema *Si jo no fos lloretenc* (1947).
 Procedència: SAMLM. Fons: Felicià Serra i Mont 627.000. ST: 086.291.009.

Pel que fa la producció literària inèdita, destaca el primer recull literari de l'autor (iniciat el 1918): una llibreta anomenada *Coses meves*. També destaquem els poemes íntims dedicats a diverses persones amb motiu d'aniversaris o celebracions, i especialment els dedicats a Teresa Turull, agrupats amb el títol *Versos a la meva musa*. Finalment hauríem de fer esment als apunts del poema *Palmeres de Lloret*, que quedà inacabat per la greu malaltia que afectà l'autor en els últims anys de la seva vida.

En prosa tenim els treballs inicials per a una novel·la anomenada *El Monstre*, i també la novel·la *Vides en Creus*. En l'apartat de teatre, tenim els apunts per escriure una obra, *L'altra llopa, drama en tres actes i un epíleg*.

Sens dubte, a través del fons personal de Felicià Serra i Mont, hom pot resseguir la trajectòria d'un lletraferit lloretenc als inicis del segle XX: quines circumstàncies socials i familiars l'envoltaren, quines foren les seves influències literàries... I amb la lectura de la seva obra, hom s'adona que va procurar defugir dels escenaris excessivament impersonals, i la va situar a llocs propers i identificables, cercant el sentit universal en allò local. Lloret, doncs, era la seva principal font d'inspiració. ■

Lloret de Mar i el turisme¹

Moritz Glaser

Llicenciat en història, Universitat de Kiel, Alemanya

I. Turisme, translocalitat i memòria social

Són pocs els municipis de la Costa Brava que, com Lloret de Mar, han estat especialment marcats pel turisme internacional dels últims seixanta anys. La presència anual de milers de turistes estrangers des de finals dels anys cinquanta ha deixat profundes empremtes a la ciutat i a les estructures socials, així com a les manifestacions de la cultura local i als models culturals d'interpretació. Pel que fa a l'anàlisi de l'impacte social del turisme, fins ara la historiografia ha cedit amb massa freqüència l'autoritat interpretativa a la sociologia, la geografia i l'economia. En general, les recerques històriques s'han centrat pràcticament només en qüestions² socials i polítiques o bé a analitzar el desenvolupament de diverses formes de viatjar, que han desembocat en el turisme modern, sense qüestionar la importància del turisme per a altres sectors de la societat.

És per això que aquest breu estudi investiga la història del turisme des d'una perspectiva diferent. Parteix de la base que el turisme de masses modern de la segona meitat del segle xx va ser un fenomen transnacional que va afectar sobretot les societats cap a on viatjaven els turistes. Espanya, doncs, com una de les destinacions turístiques més populars d'Europa des de la dècada dels seixanta, resulta un camp d'investigació molt fèrtil i profitós. No obstant això, només l'enfocament en llocs i espais específics permet determinar l'impacte social del turisme. Per poder analitzar la rellevància del turisme en les estructures socials cal interpretar el turisme com un fenomen que va influenciar, marcar i plantejar nombrosos reptes en localitats, ciutats i municipis. El turisme és, per tant, un fenomen translocal³ que va incidir en processos de desenvolupament més enllà de les fronteres i que va provocar, o bé accelerar, processos de canvi. Conseqüentment, les particularitats d'un lloc o d'un espai ja no es consideren elements independents del temps i, en certa manera immanents, que componen la imatge típica d'aquestes localitats, sinó el resultat de les relacions i interaccions amb altres llocs.⁴ En el cas de Lloret de Mar i altres destinacions turístiques, les característiques són en gran part el resultat dels vincles amb els països d'origen dels turistes que visiten des de fa dècades aquests llocs. La política centrada en el turisme estranger transforma les ciutats i els municipis d'una manera determinada. La tesi d'aquest treball es pot resumir de la següent manera: les elits locals i regionals van interpretar i explotar el turisme com un fenomen transnacional i com un impuls exogen de modernització de la ciutat i la regió, convertint-lo així en un fenomen de canvi translocal. Com a

1 Aquest article ha estat traduït al català del seu original en alemany.

2 PELLEJERO MARTÍNEZ, Carmelo. *Historia de la economía del turismo en España*. Madrid, 1999.

MORENO GARRIDO, Ana. *Historia del turismo en España en el siglo XX*. Madrid, 2007.

PACK, Sasha D. *Tourism and dictatorship. Europe's peaceful invasion of Franco's Spain*. Nova York, 2006.

3 EPPLE, Angelika. *The Global, the Transnational and the Subaltern. The Limits of History beyond the National Paradigm*, dins AMELINA, Anna et al. *Beyond Methodological Nationalism. Research Methodologies for Cross-Border Studies*. New York, Londres, 2012. P. 155-174.

4 LEITNER, Helga; SHEPPARD, Eric; SZIARTO, Kristin M. *The spatialities of contentious politics*, dins *Transactions of the Institute of British Geographers*, 33, núm. 3. 2008. P. 157-172 i p. 161.

Full informatiu d'una audició de sardanes de Lloret.

Procedència: SAMLM.

Fons: Amics de la Sardana, Junta Local Informació, Turisme i Educació Popular, Comissió Oficial de Sardanes i Folklore 708.001. Data: 1958. ST: 056.198.003.

resultat, es va crear una cultura turística pròpia basada en les exigències i necessitats del turisme, que existia en gran part separada de la realitat de la població. Per abordar aquestes qüestions i demostrar aquest punt, cal investigar en els arxius locals i regionals. Només la memòria social de les ciutats i regions, materialitzada en la institució de l'arxiu, fa que sigui possible escriure una història social del turisme, centrada decididament en l'impacte d'aquest fenomen.

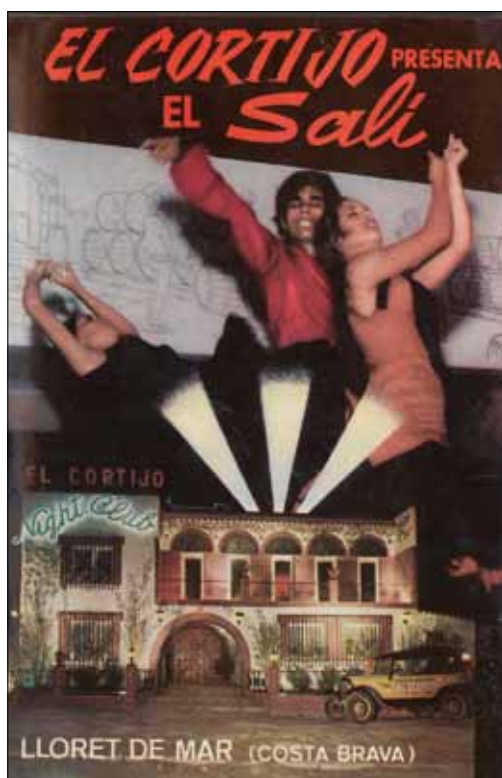
II. De poble de pescadors a destinació turística. Evolució d'una localitat

Durant la primera meitat del segle xx, Lloret de Mar vivia principalment de l'agricultura i la pesca, i començava a beneficiar-se tímidament d'un turisme burgès emergent però insuficient encara per impulsar el creixement econòmic. Fins als anys cinquanta, aquesta petita localitat no diferia gaire, des del punt de vista estructural, d'altres llocs de la costa o de l'interior del país. Els canvis socials i urbanístics importants no es van produir fins als anys de la postguerra, coincidint amb el ràpid desenvolupament del turisme; al qual, per altra banda, estava directament relacionat. En aquest sentit, podem considerar la Guerra Civil i els primers anys de la dictadura com un parèntesi en què es va paràlitzar el desenvolupament urbà. Després de la Guerra, van arribar de fora de l'Estat espanyol nous impulsos de creixement i prosperitat que van fer de Lloret de Mar un dels centres turístics més famosos de tota la Mediterrània en molt poc temps.⁵

A partir dels anys cinquanta, Lloret de Mar va adoptar un model de desenvolupament basat en el «progrés a través del turisme». Segons els actors locals contemporanis, especialment l'Administració municipal, el turisme era el mitjà més adequat per fer de Lloret de Mar una ciutat amb un potencial de prosperitat sense precedents. Si bé l'obertura d'Espanya iniciada pel règim franquista a través del Pla d'Estabilització

5 Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar (SAMLM). FONS MUNICIPAL 100.000. Formulari de la Junta Provincial de Turismo omplert amb dades sobre economia, cultura, turisme, comunicacions i geografia de Lloret de Mar (1943). ST 077.229.006.

Arxiu Històric de Girona (AHG). Ortsprospekt Lloret de Mar (1959). Caixa Junta Local de Informació, Turismo y Educación Popular.

Prospecte informatiu del night club El Cortijo.

Procedència: SAMLM. Fons: Agustí Maria Vilà i Galí 511.021. Data: 1967. ST: 066.223.001.

de 1959 va obrir la porta al boom turístic de la costa,⁶ aquest fet no explica per què aquest auge només es va produir en llocs com Lloret. En els anys cinquanta i seixanta, el turisme es percebia a Lloret com una porta al progrés econòmic i a la modernitat europea occidental. La prosperitat, que la indústria garantia en altres regions, va arribar a Lloret de la mà del turisme.

III. Les necessitats i demandes del turisme com a catalitzadors del boom de la construcció, l'estandardització i l'homogeneïtzació

El fet que Lloret de Mar esdevingués durant la segona meitat del segle passat el lloc que és actualment posa de manifest la capacitat d'aquesta localitat costanera d'adaptar-se i adequar-se amb èxit a les necessitats i demandes dels turistes procedents dels països d'Europa occidental. En l'anàlisi de l'impacte social del turisme, aquests conceptes serveixen per explicar la relació entre la producció i el consum, o bé entre l'oferta i la demanda.⁷ Les mateixes necessitats i demandes dels turistes són també un punt de referència per justificar el gran canvi que Lloret va viure sobretot entre els anys seixanta i setanta, i que va donar pas a l'aparició d'una nova uniformitat en el paisatge urbà. Els propietaris d'hotels i els amos de restaurants i cafeteries van anticipar les expectatives de comoditat dels turistes i van adaptar els seus establiments. Amb el capital procedent

d'Alemanya, el Regne Unit i també de Barcelona,⁸ juntament amb la normativa del Ministeri d'Informació i Turisme, es va finançar i regularitzar el naixement d'una ciutat centrada exclusivament en el turisme i marcada pel seu impacte.

El motor de l'homogeneïtzació i estandardització dels allotjaments turístics, i en conseqüència de tota la ciutat, fou una política urbana dirigida principalment a promoure la construcció de nous hotels en comptes de regular i restringir-ne la proliferació. Tots els estudis que s'han fet fins ara sobre el turisme a Espanya assenyalen les autoritats locals, regionals i nacionals del règim franquista com a responsables de permetre la destrucció, per manca d'una planificació adient, de bona part de la costa amb la implementació del famós bloc de formigó. Però si fem una anàlisi més detallada de la situació, es pot constatar que, almenys durant els anys seixanta, els conceptes de planificació urbans no pretenien controlar les activitats de construcció ni definir normes de regularització. Contràriament, en aquest cas s'ha de parlar d'un pla organitzat del caos. La manca de regulació dels anys seixanta pretenia facilitar al màxim el desenvolupament d'hotels i blocs d'apartaments.⁹ Fins a finals dels seixanta, el boom de la construcció no es va percebre en cap moment com un fenomen negatiu, sinó més aviat com un símbol de prosperitat i modernitat. Així doncs, també es pot interpretar el Pla General d'Ordenació de 1957 com un instrument de promoció del desenvolupament urbà i no només com un recurs de política urbana fallida.¹⁰ El seu objectiu era promoure la construcció per garantir la prosperitat¹¹ i, per tant, anava lligat a una visió de progrés social i econòmic. No fou fins a finals del anys seixanta i principis dels setanta que aquesta planificació urbana centrada en el creixement va esdevenir objecte de crítica, quan el paisatge i el medi ambient van adquirir una nova importància en el discurs social.

La nova uniformitat urbana i l'enfocament unilateral centrat en el turisme van provocar un canvi en la percepció de Lloret de Mar a l'estranger. Si bé a l'Alemanya dels anys cinquanta es parlava de la localitat com un lloc de vacances tranquil per a turistes burgesos, en les dècades següents Lloret es va transformar en un epítom clàssic del turisme de masses, que havia perdut ostensiblement les seves característiques distintives i s'havia convertit en una mena de «no-lloc»¹² del turisme d'oci internacional.¹³

8 Vegeu l'exemple del finançament de l'Hotel Eugenia de Lloret de Mar amb els préstecs de l'empresa alemanya de turisme Touristik Union Internacional (TUI): Arxiu Comarcal de la Selva (ACSE). Hotel Eugenia, Balanç de comprovació octubre 1967. 1967. 27 Hotel Eugenia, Expedient, 5.1 Balanços inventari 1965-1985. Hotel Eugenia: Contractes d'agències. 1968. 27 Hotel Eugenia, Expedient 3.6.

9 AHG. Presupuesto Especial de Urbanismo. Ordenanzas Fiscales (1961). 3 Govern Civil 2147.
Vegeu també: DE LA TORRE BARRIGÓN, Andreu. *Lloret de Mar 1957-1979. Construcció i urbanisme durant el boom turístic*. Tesi inèdita (1999). ST 052.014.001 (SAMLM).

10 SAMLM. FONS MUNICIPAL 100.000. Pla General d'Ordenació (1957). Treball en el qual es fa un resum de la història social, econòmica, turística i urbanística de Lloret de Mar. ST 106.501.007.

SAMLM. FONS MUNICIPAL 100.000. Pla General d'Ordenació (1957). Memòria justificativa, normes urbanístiques. ST 106.180.001.

11 SAMLM. FONS MUNICIPAL 100.000. Pla General d'Ordenació. (Revisió) (1961). Memòria justificativa, normes urbanístiques. Ordenances municipals d'edificació. ST 106.480.001.
AHG. 2147, 3 Govern Civil.

12 Vegeu AUGÉ, Marc. *Nicht-Orte. (Beck'sche Reihe 1960)*. München, 2010.

13 Baedekers *Autoreiseführer Spanien und Portugal*, 2a edició 1958, p. 180. *Scharnow-Reisen: Freizeitreisen-Liegewagenprogramm o.J. (50er Jahre)*. Historisches Archiv zum Tourismus, D * 06/ca. 45-70 Scharnow 1.
WDR: eff-eff: *Busreise nach Lloret de Mar (Fernsehsendung)*, 08/08/1990, WDR-Archiv, Archiv-Nr. 0186158.

HÉNARD, Jaqueline. *In Lloret muß man lange nach Spanien suchen*, dins *Frankfurter Allgemeine Zeitung* (18.8.1983), p. R 1.

6 PACK, Sasha D. *Op. Cit.*

7 KÖNIG, Wolfgang. *Geschichte als Geschehen und als Tat. Projektion und Realität am Beispiel der frühen Eisenbahngeschichte*, dins DIENEL, Hans-Liudger; TRISCHLER, Helmuth *Geschichte der Zukunft des Verkehrs. Verkehrskonzepte von der frühen Neuzeit bis zum 21. Jahrhundert*. Frankfurt, Nova York, 1997. P. 129-145, aquí p. 142.

MÖHRING, Maren. *Veränderungen der bundesdeutschen (Ess-)Kultur durch Migration und Tourismus. Das Beispiel der ausländischen Gastronomie*, dins KIESSLING, Friedrich; RIEGER, Bernd. *Mit dem Wandel leben. Neuorientierung und Tradition in der Bundesrepublik der 1950er und 1960er Jahre*. Köln, Weimar, Bonn, 2011. P. 157-183, aquí p. 183.

IV. Vida social i cultural. Cultura local i cultura del turisme, dos mons paral·lels

L'ocupació generada pel sector turístic va reafirmar socialment la imatge positiva de modernització i progrés vinculada a l'auge de la construcció a Lloret durant els anys seixanta. Les noves oportunitats laborals no només van beneficiar la població autòctona, sinó que van convertir Lloret de Mar en pol d'atracció de nombrosos emigrants procedents de les regions més pobres d'Espanya com Extremadura i Andalusia.¹⁴ L'arribada d'aquests nous treballadors va engrandir notablement l'antiga població de Lloret. Entre els nouvinguts predominaven les dones ja que les feines que ofería la indústria turística sovint implicaven tasques típicament associades al gènere femení. Aquest fet va comportar que, a finals dels anys seixanta i principis dels setanta, Lloret de Mar comptés amb una taxa d'ocupació femenina significativament superior a la mitjana de l'Estat espanyol.¹⁵ No obstant això, i malgrat les oportunitats d'ocupació existents, les condicions laborals del sector turístic –en particular la temporalitat dels contractes, així com la precarietat dels salaris i la manca de regulació– aviat van esdevenir objecte de crítica social.¹⁶

La política turística de Lloret de Mar, cada vegada més centrada en el turisme de masses internacional, va donar lloc a la creació a la ciutat d'una cultura de turisme pròpia, summament condicionada per la seva oferta d'oci i la recerca d'una autenticitat espanyola. Alguns documents de l'arxiu local de Lloret mostren clarament l'intent d'oferir als turistes un esperit típicament espanyol i alhora implementar elements de la indústria de l'oci de què els turistes poguessin gaudir en el seu dia a dia.¹⁷ Aquest fet va originar una barreja peculiar, una cultura híbrida com defineix l'autor Néstor García Canclini.¹⁸ A més dels espectacles de flamenc, les curses de braus a les places de toros expressament construïdes per als turistes¹⁹ i els combats de boxa, les actuacions dels Amics de la Sardana²⁰ van despertar gran interès entre els turistes.

Aquest exemple demostra que la cultura del turisme no va arribar a colonitzar o a arraconar del tot la cultura local de Lloret. Paral·lelament al circ d'oci turístic, Lloret comptava en els anys seixanta, setanta i en les dècades vinents amb una cultura local viva que es manifestava també a través de la sardana.

Es van organitzar sardanes per als turistes a fi de donar a conèixer una part de la cultura local, i això no va suposar la pèrdua d'aquest element cultural, que més aviat va poder mantenir la seva funció integradora com a símbol de

Diploma concedit amb motiu de la concentració de jubilats austríacs a Lloret de 1982.

Procedència: SAMLM.

Fons: Joan Domènech i Moner 607.000. Data: 1982. ST: 066.423.005.

catalanitat durant molt de temps.²¹ Per tant, el turisme no va provocar una repressió total de la vida cultural autòctona ni tampoc va motivar la seva instrumentalització amb finalitats de promoció turística. Malgrat les nombroses influències transnacionals, Lloret va conservar el seu caràcter propi.

V. Perspectives de la recerca

Des de finals dels anys cinquanta, per tant, Lloret de Mar formava part de corrents transnacionals que van arrelar en la fisonomia urbana, les estructures socials i la vida cultural a través del turisme i d'una política urbana centrada en la promoció del turisme.

Així doncs, Lloret no només comparteix analogies amb altres llocs de la Costa Brava o de la resta de la costa mediterrània espanyola, sinó també amb els centres turístics de tot el litoral mediterrani i altres regions semblants. El model de desenvolupament summament eficaç del anys seixanta, basat en el principi «progrés a través del turisme», no només va comportar la transformació de Lloret de Mar o Torremolinos, sinó també d'altres localitats com Rímini i La Grande-Motte. A la segona meitat del segle xx, Lloret de Mar era una ciutat estretament vinculada a línies de desenvolupament i processos paneuropeus. També els reptes que afronten les destinacions turístiques des de finals dels anys seixanta reforcen les analogies entre elles i revelen els problemes derivats del model de desenvolupament basat en el principi «progrés a través del turisme». ■

14 LEVER, ALISON. *Spanish tourism migrants. The case of Lloret de Mar*, dins *Annals of Tourism Research*, 14 (1987), p. 449-470.

15 AHG. Encuesta Población Activa, 1968. Instituto Nacional de Estadística (INE). 1239, Fitxa Lloret de Mar.

16 BUESA, Sacri et al. "Els explotats de la Costa Brava", dins *Presència*, 11, 382-383 (1975), p. 18-19.

17 Vegeu el recull de fulls, cartells, material promocional, entrades i menús que es conserva al Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar (SAMLM):

SAMLM. FONS MARTÍNEZ PLANAS 510.000. ST 066.166.003.

SAMLM. FONS JOSEP RIBERA 610.000. ST 066.418.015.

SAMLM. FONS JOAN DOMÈNECH 607.000. ST 066.423.005.

SAMLM. FONS VILÀ 511.021. ST 066.223.001.

18 GARCÍA CANCLINI, NÉSTOR. *Culturas híbridas. Estrategias para entrar y salir de la modernidad*. Buenos Aires, 1995.

19 SAMLM. FONS MUNICIPAL 100.000. Expedient de llicència d'obres de la plaça de braus José Luis Andrés (1962). ST 070.047.197.

20 SAMLM. FONS AMICS DE LA SARDANA 708.001. Activitats sardanistes en general. Organització (1958). ST 056.198.003.

21 *Los Sitios*, 01/05/1969. Article "Sardanes a Lloret".

SAMLM. FONS AMICS DE LA SARDANA 708.001. Activitats sardanistes en general. Organització. Correspondència, factures i recull de premsa (inclou: *Benvolgut lloretenc*; i 1a Exposició Folklòrica i Musical de Lloret) (1969). ST 056.158.010.

La seguretat en la nit de Lloret al segle XVII

Carles Macià i Aldrich

Quan evoquem l'Edat Mitjana, les imatges que ens vénen al cap barregen la pau dels monestirs amb les guerres i les atrocitats comeses contra la població civil. En aquesta violenta època, caracteritzada per conflictes continuats i una gran dosi de crueltat quotidiana, fins i tot l'Església cometia persecucions i tortures en la persona dels dissidents de les seves doctrines, aquells que eren considerats heretges.

Però no tothom es movia dins d'aquests paràmetres de violència generalitzada. La major part de la població era formada per gent senzilla, de valors, sentiments i creences. Gent que, davant d'una sensació permanent d'amenaça, cercava un senyor en qui encomanar-se i a qui, a canvi de la protecció que aquest els atorgava, oferir els seus serveis, a través del pagament de tota mena de taxes.

Quan pensem com devia ser la vila de Lloret a l'antigor, segurament ens la imaginem com un tranquil poble de pescadors i pagesos, poblat de gent humil, treballadora, disposada en qualsevol moment a ajudar un veí, un poble en el qual pensem que hi podríem haver estat feliços, potser perquè ens queda molt lluny. Així, podem pensar que els perills que podien amenaçar els lloretencs, de ben segur que devien venir de fora de la vila: potser un atac de pirates o corsaris vinguts del mar, o potser un grup de bandolers o un senyor feudal veí desitjós d'ampliar els seus dominis.

Normalment els habitants d'una vila d'aquestes dimensions es coneixien tots, directament o indirecta. La vida quotidiana consistia a llevar-se a trenc d'alba i colgar-se quan el sol es ponía. A diferència d'una ciutat, la manca d'il·luminació feia que la nit s'emparés de carrers i de places i convertia la població en una tomba gran i silenciosa. En aquest context devia ser ben estrany trobar algú caminant de nit,

Fragment del document d'una venda feta a Lloret l'any 1650, davant del notari Acaci Riera i Bernich que, quatre anys després, el 1654, redactà el testament en el qual Raimon Massià nomenava Antoni Curús marmessor del mateix testament.

Procedència: SAML.M. Fons: Coll 506.000. Data: 1650. ST: 056.022.007.

il·luminant-se amb l'ajut d'una torxa. Quina diferència amb la vida nocturna del Lloret actual, amb els carrers plens de gent, on de vegades hi ha aldarulls i on potser et pots topar amb algun lladregot que et pispi la cartera.

Però encara que ens pugui costar de creure, en el segle XVII també s'esdevenien fets que, a voltes, convertien en perillosa la nit. A l'Arxiu de la Corona d'Aragó, en els fons notariais de Lloret de Mar que s'hi conserven, hi trobem, en el protocol del notari Antoni Mataró, concretament en el volum 1249, i amb data de 25 de novembre de 1635, una denúncia presentada per Raimon Massià Surís davant de Joan Bernich, el batlle de la vila, exposant l'agressió que havia patit en un carrer del poble la nit del dia anterior.

Raimon Massià Surís fou el segon dels quatre fills que va tenir Antoni Massià Vidal, boter i navegant de professió, en el seu segon matrimoni amb Maria Surís. Nascut el 1605, era pescador i cap a l'any 1625 es va casar amb Magdalena Curús, donzella, de Lloret.

Sembla que entre Raimon Massià i el seu cunyat Antoni Curús, germà de la seva esposa Magdalena, van sorgir diferències relacionades amb la dot de l'esmentada Magdalena en els corresponents capítols matrimonials. D'un conflicte inicialment verbal sembla que es va passar a les amenaces, que culminaren amb l'agressió física que va patir Raimon Massià per part d'uns sicaris contractats per dos dels seus altres cunyats, Esteve i Pere Curús. El text de la denúncia presentada sota jurament davant del batlle de Lloret el 25 de novembre de 1635 és aquest:

Jo denuncio al m y ab la present cort de com lo dia present de novembre sent entre las nou y deu hores de la matinada tenin jo algunes diferencies ab Esteve Curús y Pere Curús pescadors de la present vila, cunyats meus, sobre de alguns interessos que ting ab Antoni Curús també mon cunyat, no dubtaren de fer sens mes ni mes, a traisió, sens tenir jo paraules ni ansia dells, de venir a envestirme com de fet me envestiren Jaume Buada, mariner y Sebastià Buada, pescador de la present vila, lo dit Jaume Buada ab una espasa nua y desambeynada y lo dit Sebastià Buada ab una daga llarga tirada que aportaven respectve en les mans y ab aquelles, ab ditas daga y espasa, axi tiradas y desambeynades, me tiraren moltes estocadas y lo dit Sebastià Buada ab una de ditas estocadas que me tirá ab dita daga que aportave, a traisió, de part detrás, me ferí y rasgá en la espalla esquerra de mia persona de la cual ma sia nesqué sang. E com ditas coses son fetas en gran dany de ma persona y bens y en menyspreu y vilipendi de la justícia temporal y per ditas rahons tinges de prisio y castich per ço ne fas al m y a la present cort la present denuntiatio ab efecte que de dites coses sia rebuda informatio y conforme de la veritat los dits Jaume y Sebastia Buada sian presonés no fasent per ço contra dells ninguna instantia ni part firmada.

Els testimonis presentats per Raimon Massià van ser Antoni Sala i Gaspar Bendrich, ambdós pescadors de Lloret. Per part de Sebastià Buada els testimonis foren el mateix Antoni Sala i Antoni Miró, calafat de Lloret.

Sembla que, amb el temps, Raimon Massià i el seu cunyat Antoni Curús van fer les paus, perquè dinou anys més tard, el 22 d'octubre de 1654, el primer nomenà al segon manumissor en el seu testament, realitzat davant del notari lloretenc Acaci Riera i Bernich. ■

Nota del consell de redacció:

En el moment de tancar aquest butlletí ens ha arribat la trista notícia de la mort de l'Agustí M. Vilà i Galí, membre del consell de redacció d'aquesta revista i persona molt activa en la vida cultural i social de Lloret de Mar. A finals del 2014, l'Agustí M. Vilà va enllestir l'article titulat *Els raïms jaqués i la fil-loxera a Lloret de Mar*, per tal de publicar-lo en el número que teniu a les vostres mans; i és per això que, els membres del consell de redacció voldríem que aquest article fos una anticipació al merescut homenatge que rebrà en el proper número del butlletí *Sesmond*, en reconeixement a la seva tasca d'investigador i divulgador del passat de la nostra vila.

D.E.P.

Biografia

AGUSTÍ M. VILÀ i GALÍ nasqué a Lloret de Mar l'any 1922 en el si d'una família d'antiga tradició marinera. Poc abans de la seva jubilació professional, va promoure la posada al dia de la Confraria de Sant Elm de Lloret de Mar i en va ser l'Obrer Major des de l'any 1983 fins al 1996. A partir de l'any 1983 es va dedicar plenament a la recerca i a la investigació del passat de Lloret de Mar. Tot i que va publicar treballs sobre temàtiques ben diverses, va destacar pels seus estudis vinculats amb la marina mercant lloretenca. La relació cronològica de les seves publicacions és la que segueix:

1983: *Les Nostres Veles I*; 1984: *Les Nostres Veles II*; 1989: *Navegants i Mercaders*; 1992: *La Marina Mercant de Lloret de Mar (Segles XVIII i XIX)*; 1993: *Pilots, carrilaires i tapers*; 1994: *El canonge Vilà i el seu temps*; 1995: *Vaixells, armadors, pilots i parçoners masnovins de la marina mercant de Lloret*; 1995: *Quadern de bitàcola*; 1997: *Joan Monjo i Pons. Un exemple de tenacitat*; 1998: *La Confraria de Sant Elm de Lloret*; 2001: *El cabotatge a Lloret de Mar*; 2002: *La indústria surotapera a Lloret de Mar*; 2004: *Martirià Botet i Rosalts, armador i navilier de Lloret*; 2004: *En el Centenari del Col·legi de la Immaculada Concepció de Lloret de Mar*; 2011: *La parroquia de Sant Romà de Lloret de Mar. 1509-2009*.

A més d'aquestes obres, també va col·laborar amb articles i estudis en altres publicacions, com són: *Miscel·lània lloretenca*, editat pel Club Marina-Casinet i *Quaderns de la Selva* publicats pel Centre d'Estudis Selvatans. A tot això hi cal afegir un bon nombre d'articles publicats en revistes locals, així com la participació com a conferenciant sobre temes ben diversos relatius al passat de Lloret de Mar. ■

Els raïms jaqués i la fil-loxera a Lloret de Mar

Agustí M. Vilà i Galí

No és infreqüent que quan intentem furgar en el passat a través de la transmissió oral, aplegada en converses amb persones d'edat avançada, topem amb informació que al llarg dels anys ha sofert una metamorfosi –producte, unes vegades del propi sistema de transmissió, altres ajudada per la inventiva popular que hi ha afegit dites, mots i fantasies que han arribat a modificar la realitat del fet o, fins i tot, perquè el compilador hi ha introduït variacions o addicions de collita pròpia.

Els anys 1981 i 2003 es van publicar dues ressenyes relatives a la introducció del raïm conegut com a jaqué en les nostres terres i, més concretament, a Lloret. El primer article fou escrit per Esteve Fàbregas i Barri, i deia el següent:

Raïms jaqués és un apel·latiu de “pura sang” lloretenc, perquè de soca americana n'hi deu haver d'escampada arreu, però de raïms jaqués només n'hi ha a Lloret –afirmació totalment gratuïta com més endavant es demostrarà.

I tot seguit diu:

Josep Roger i Conill (...) fou el senyor qui, dels seus freqüents viatges a l'estranger, va introduir i recomanar a Lloret els ceps americans. De seguida aconseguiren una gran acceptació. (...) I perquè el senyor Josep Roger i Conill, home pulcre i elegant, vestia sempre amb jaqué i el poble el coneixia, de malnom, per en “Jaqués”, els raïms negres i valents que ens va portar de França foren, des de llavors i ja per sempre, coneguts per raïms jaqués.¹

O sigui que, segons el parer de l'autor, els raïms negres que diu que Josep Roger va portar de França, es van dir jaqué en honor a la seva vestimenta.

La segona referència, de l'any 2003, fou escrita per Joan i Jordi Draper, i apuntaven el següent:

La varietat del jaqué la va introduir Josep Roger i Conill, un jove d'origen humil que havia adquirit fortuna en casar-se amb una vídua d'un americano molt ric. Josep Roger viatjava a Amèrica sovint i d'aquelles terres en va portar una varietat de raïm que feia un vi negre, de gust fort i que era resistent a la fil-loxera i al pugó. Com que Josep Roger vestia sempre amb jaqué i la gent de Lloret el coneixia amb el motiu d'en “Jaqués”, el raïm que aquest portava va començar a ser conegut com raïm jaqué, i el vi que en sortia, amb el nom de vi de jaqué.²

Així, els dos textos referenciats tracten sobre la suposada arribada a Lloret dels raïms jaqués a càrrec, segons els relators, de Josep Roger i Conill, que resultà ser un lloretenc casat amb Ramona Quintana i Sala. De bon començament, ja vaig creure que aquests relats incorrien en inexactituds, cosa que em va empènyer a analitzar els continguts i les fonts dels dos textos esmentats.

Pel que hem pogut investigar sobre la biografia del nostre protagonista, Josep Roger i Conill, en “Jaqués”, com es diu que se'l coneixia, no era pas de família pobra, sinó tot el contrari. El seu pare era un propietari i negociant de Blanes ben situat. La seva esposa, Ramona Quintana i Sala, sí que era de família humil i es va casar en primeres noces amb un lloretenc establert

1 FÀBREGAS I BARRI, Esteve. *Els raïms jaqués*. Calendari de la impremta de Santa Cristina. 1981.

2 DRAPER, JOAN; DRAPER, JORDI. *Històries de Marc i d'en Terra*. Ajuntament de Lloret de Mar, 2003. P. 139.

a Barcelona que havia assolit una situació econòmica no gens menyspreable. De la documentació consultada, res ens fa pensar que hagués viatjat sovint a Amèrica, i ni tan sols que hi hagués viatjat una sola vegada, i menys encara que els raïms jaqués, o els peus americans resistents a la fil·loxera, haguessin arribat a Lloret des de l'altra banda de l'Atlàntic, portats per Josep Roger, després que la fil·loxera arrasés el camp català.

Per tant, i un cop fonamentats els dubtes sobre la veracitat d'aquesta història, ens hem proposat investigar alguns aspectes que puguin donar-nos més informació sobre el conreu del raïm a Lloret, sobre el procés d'expansió de la fil·loxera, sobre la biografia de Josep Roger i sobre la vinculació que hi podia haver entre Josep Roger i els raïms jaqués. És per això que procurarem esbrinar l'origen del nom dels raïms, procurarem analitzar el període en què Josep Roger es va establir a França i procurarem relacionar aquesta estada amb la possibilitat que portés des del país veí els coneguts peus de raïm jaqués.

L'arribada de la fil·loxera

Per situar millor l'escenari en què els fets podrien haver esdevingut, cal donar una llambregada a quina era la situació de la fil·loxera a França i a Catalunya a finals del segle XIX.

La fil·loxera, oriünda d'Amèrica, va ser transportada a Anglaterra l'any 1863, d'on va passar al continent europeu, començant per França, on ja l'any 1865 apareixia a Narbona. Al nostre país, totes les mesures per contenir la plaga a l'altre costat dels Pirineus foren debades i, l'any 1879, aparegué a Sant Quirze de Colera, des d'on envaí tot l'Empordà i la Garrotxa. El 1883 travessà la Tordera i penetrà al Vallès i al Maresme i, d'aquí, successivament al Penedès, a l'Anoia, al camp de Tarragona, a la Ribera d'Ebre, les Garrigues, i a tot Catalunya. Després de moltes discussions i proves fracassades per aturar la plaga, es decidí deixar morir les plantacions i replantar les vinyes amb peus americans. Aquesta decisió s'esdevenia a finals del segle XIX³ i, per tant, la plaga degué arribar a les vinyes de Lloret vers l'any 1883.

Sobre el malnom de "Jaqués" o "Jaques"

Admetem, de moment, que en Josep Roger va ser l'introduïdor al nostre país dels peus esmentats; i acceptem també que, popularment se'l coneixia amb el sobrenom de "Jaqués" perquè vestia aquesta peça de roba (en aquella època, finals del segle XIX, molts homes d'una certa posició vestien jaqué).

Però, no obstant això, l'origen d'aquest malnom també podria provenir d'un altre significat. En el lèxic català el mot "jaques" identifica "l'home al qual va baldera la roba que porta".⁴ És a dir, de l'home que portava els vestits massa amples i una mica pengim-penjam se'n deia que era un "jaques". I molt probablement, les veus populars degueren començar a accentuar la paraula i la convertiren en "jaqué" o "jaqués". Així, en Josep Roger, que vestia "jaqué", podia semblar un "jaques".

La possible introducció del raïm jaqués per part d'en Josep Roger

Pel que fa al dubte sobre la veracitat de la procedència del nom dels raïms, en primer lloc cal saber quan es va adoptar a França la decisió de replantar les vinyes amb peus americans; perquè si hagués estat abans de retornar Josep Roger de la seva

Verema a Can Buc.

Procedència: SAMLM. Fons: Joan Baptista Gallissà i Botet 612.000. ST: 309.004.008.

estada a França, hi hauria la possibilitat que aquest, coneixent el problema que afectava el país veí i Catalunya, hagués portat peus americans d'aquell tipus de raïm negre de gra petit, que els lloretencs coneixem com a raïm jaqué.

En aquest sentit, hi ha tres possibles períodes en què el matrimoni Roger-Quintana s'hagués pogut establir a París: entre 1864-1871 (encara solter), entre 1871-1883 i entre 1883-1894. Per les investigacions i deduccions que s'han fet, ens inclinem a pensar que fou en el segon període quan Josep Roger i la seva dona s'afincaren a la capital francesa, perquè fou llavors quan a França es varen començar a emprar peus americans per combatre la pandèmia. Però, en tot cas, la introducció a casa nostra dels peus dels raïms jaqués es devia fer al final del període, perquè se sap que a França no és fins al 1890, quan la lluita contra la fil·loxera comença a donar els seus fruits (de la qual cosa se'n pot deduir que devien portar un cert temps en la replantació de vinyes). El més probable és que Josep Roger, un cop retornat a Catalunya, fes altres viatges a França i llavors aprofités per portar els peus dels nostres famosos raïms; perquè, tal com en queda constància a l'escriptura notarial del testament d'en Josep Roger (que va morir l'any 1894), va tenir força interessos i negocis a França (amb la casa de Manuel Raymond, de París), que va llegar a la seva esposa, Ramona Quintana.⁵

L'evolució del conreu de la vinya

Però abans de seguir endavant cal donar una ullada a quina era la situació del conreu de la vinya a Lloret, abans i després de la fil·loxera.

Yvette Barbaza, en la seva obra *El paisatge humà de la Costa Brava*, ens mostra un quadre en el qual ens ofereix la situació de la vinya en diverses poblacions de Catalunya a començament de segle XVIII i mitjan XIX.⁶

Població	Començament s. XVIII	Mitjan s. XIX		Guany en ha	Índex s. XIX per 1716 = 100
St Feliu de Guíxols	314 ha	479 ha	+	165	153
Cadaqués	154 ha	376 ha	+	222	244
Begur	206 ha	507 ha	+	301	241
L'Escala	88 ha	227 ha	+	139	258
Torroella	188 ha	620 ha	+	433	331
Lloret	109 ha	363 ha	+	254	333
Total	1.059 ha	2.572 ha	+	1.513	243

5 SAMLM. FONS VILÀ 511.021. Documentació diversa relativa a Miquel i Josep Roger i els raïms jaqués (1820 - 1894). ST 086.064.009.

SAMLM. FONS VILÀ 511.021. Esborranys i informació recollida per a elaboració de llibres i treballs investigació: informació copiator cartes Esteve Capdevila, i Josep, Manuel i Miquel Roger entre 1840 - 1850 provinent Arxiu Històric Ciutat Barcelona AHCB (2000 circa). ST 086.083.009.

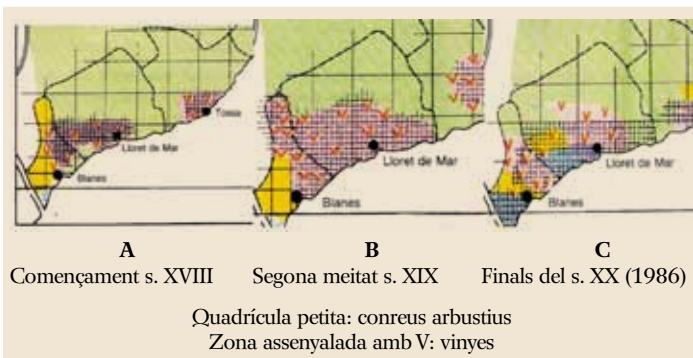
6 BARBAZA, Ivette, *El paisatge humà de la Costa Brava*. Ed. 62, Barcelona, 1988, v. I, p. 361.

3 *Gran Enciclopèdia Catalana*. Barcelona, 1974. Vol. 7, p. 466-467.

4 *IEC Diccionari de la Llengua Catalana*. Barcelona: Edicions 62, 1995.

Segons aquestes dades, la superfície dedicada al conreu de la vinya va incrementar-se extraordinàriament a Cadaqués, Begur, l'Escala, Lloret i Torroella; i aquest augment es va donar trenta anys abans de l'aparició de la fil·loxera a casa nostra.

Paral·lelament a aquesta informació, Barbaza inclou en el segon volum un conjunt de mapes sobre l'evolució de les superfícies dedicades a la vinya, un dels quals referent a les plantacions de vinyes de tota la zona costanera de la província de Girona, dels quals s'ha extractat els que es refereixen a Lloret.⁷

Entre el gràfic A i el gràfic B (que mostra la comparativa del conreu de la vinya des de començaments del s. XVIII a mitjan XIX), es constata el gran avenç de la zona vinícola en el nostre municipi, quan la fil·loxera encara no havia envaït les nostres comarques. I en el gràfic C s'observa el retrocés de la vinya en benefici del conreu de secà i dels regadius.

Però, a què es deu aquesta davallada de la superfície de cultiu en general i de la vinya en particular? A un abandonament de terreny i a una disminució del terreny vinícola com a conseqüència dels estralls de la fil·loxera? De la comparació dels gràfics B i C sembla deduir-se que si bé el terreny cultivable disminueix, no ho fa en la mateixa proporció el conreu de la vinya. Es podria pensar, doncs, que aquesta reducció relativament inferior del conreu de la vinya, podria vincular-se a la reacció avançada dels lloretencs per haver emprat amb avantatge els peus americans.

Referent aquest punt, Barbaza escriu que: *La prima a la producció que va originar la crisi del vinyar francès va estimular el restabliment del vinyar a la costa de Girona, en major proporció perquè els seus ports estaven més ben situats per expedir els vins locals cap a Portvendres i Seta.*⁸

Verema a Can Buc.

Procedència: SAMLM. Fons: Joan Baptista Gallissà i Botet 612.000. ST: 309.006.008.

El conreu del raïm jaqués a Lloret de Mar

A partir de les dades que ofereix Barbaza, cal preguntar-se si de les 363 ha de vinya que es conreaven a Lloret (el 21% de la superfície del terme municipal) a mitjan s. XIX, n'hi havia alguna que cultivés la varietat del raïm jaqué pocs anys abans de l'arribada de la fil·loxera; o bé hem de creure que la introducció d'aquesta variant a Catalunya fou promoguda pel lloretenc Josep Roger, com a conseqüència dels seus contactes i desplaçaments periòdics a l'estat francès?

En aquesta qüestió, cal tenir present les notícies publicades al periòdic *El Distrito Farnense* on, al seu número de 24 de setembre de 1893, apareix una crònica sobre l'estat de les plantacions de vinyes en la qual dóna a entendre que no resta cap cep lliure de pugó, però que es comencen a notar els resultats dels peus americans: *Aparte de que las antiguas cepas van desapareciendo, y que la filoxera y el mildium han invadido todos los terrenos, no quedando en el término de esta villa [Santa Coloma de Farners] un solo viñedo libre de tan horribles plagas, las plantaciones de vides americanas han tomado incremento comenzando a producir resultados satisfactorios.* I continua: *La clase denominada Jaqués, cuya plantación puede hacerse directamente o por injerto, es en la actualidad la que produce más fruto y mejor vino.*⁹

Podem entendre amb aquesta última afirmació que els ceps de raïm jaqué van ser resistents a la fil·loxera? A més, aquesta afirmació reconeix que el raïm era conegut també amb el nom de jaqué fora del terme de Lloret. Per tant, desmentiria aquella informació que existia que el raïm jaqué era un producte autòcton i exclusiu de Lloret.

En el número següent d'aquesta mateixa publicació (del mes d'octubre), s'insereix una nota de Tossa que diu: *Ha terminado la vendimia y lo raro del caso es que mientras todos los periódicos de España se quejan de que la uva no se cotice á precio alguno, y si algo por ella llega á ofrecerse, no paga los jornales empleados en recogerla, nosotros en cambio, sea por la escasa cosecha, sea porque la inmensa mayoría de estos vecinos queremos beber vino de la tierra, el hecho es que las uvas se pagan en esta villa de 8 a 10 pesetas los 40 kilos. Si todos los viticultores pudiesen sacar iguales ó parecidos rendimientos, pronto saldrían de la crisis ruinosa que les amenaza mortalmente.*¹⁰

Com s'ha d'entendre aquesta notícia? Es tracta d'una collita de raïm resistent a la fil·loxera, el jaqué, o és que es noten els efectes de la implantació de vinyes, ja l'any 1893?

En una monografia sobre els vins de Calonge i Vall-llobrega llegim: *A Calonge, per exemple el pagès 26 va observar que el jaqué resistia bé la podridura d'arrels, armillaria mellea, afecció contra la qual no es disposa de cap remei en l'actualitat. La podridura mata els ceps i obliga deixar descansar els camps afectats. Les proves d'aquest pagès van donar uns resultats esperançadors; el jaqué resisteix més que els peus de Richter 110.*¹¹ No ens afirma pas que el jaqué fos resistent a la fil·loxera, però sí que ens fa pensar que el jaqué era un cep més resistent que altres a paràsits i malalties.

El senyors Joan Molla i Callís i Jordi Bautista Parra, de Calonge, en un treball publicat l'any 1998, quan es refereixen a la reconstrucció de vinyes amb peus de sava americana, diuen que

⁹ *El Distrito Farnense*, núm. 13, 24/09/1893, p. 1.

¹⁰ *Ibidem*, núm. 14, 01/10/1893, p.3.

¹¹ ALEGRET TEJERO, Joan Lluís. *Un vi viu. El vi de pagès de Calonge i Vall-llobrega*. Girona: Fundació Remença XXI, 2005. P. 27.

⁷ BARBAZA, Ivette, *Op.cit.* v. II, Apèndix I. Mapa Morfologia agrària del litoral de Girona.

⁸ BARBAZA, Ivette, *Op. cit.*, v. I, p. 363.

un dels camins era *utilitzar els híbrids de cep americà i vinífers productors directes naturals (a Calonge, la varietat Jaquez, des del segle XIX)*.¹²

L'origen francès dels raïms jaqués

Si realment els raïms jaqués provenien de França, quelcom havíem d'investigar en el país veí, prenent com a punt de referència el nom de la indumentària que hom diu que usava Josep Roger, nom sens dubte d'origen francès.

Vam cercar Raisin Jaquet (tot i que el nom de 'jaquet' no semblaria la traducció francesa exacta del nostre 'jaqué') i, efectivament, vam localitzar a França una varietat específica que portava aquest nom. Per tant, existia o havia existit aquest tipus de raïm a França. D'altra banda, l'Office de Tourisme de Menton ens va enviar un fullet titulat *Route de Vins en Pays Niçois* on, tot i que no feia cap referència als raïms jaqués, sí que esmentava la varietat Mourvedre, de característiques idèntiques als nostres raïms jaqués: *vigne d'origen espagnol, dont les grappes composées de petits grains noirs à peau épaisse donant un vin fortement coloré et très tannique*, i a més, aquesta mateixa oficina ens facilità el contacte telefònic amb el president de l'associació de la *Confrarie de l'Etiquete*, Monsieur Coustham, al qual ens vam adreçar per tal d'informar-nos amb més detall sobre l'existència o no d'una varietat jaquet a l'estat francès. A través d'una conversa telefònica, Mr. Coustham ens va confirmar que, efectivament, existia un raïm jaquet a França de les característiques que tots coneixem; però que les zones on encara es cultiva han quedat molt reduïdes, i va reafirmar-nos que es tractava d'un cep resistent a la fil-loxera.

Arribats a aquest punt, vaig creure que havia arribat al final de la meva recerca i em preparava a donar per acabat aquest treball, sense poder saber com i d'on havien arribat els peus de raïm jaqué al nostre país. Però en aquell moment em va arribar un text de viticultura a través de l'amic Joan Domènech: la separata d'un llibre imprès l'any 1886 sobre viticultura, que esmenta precisament el raïm jaqué. Aquest text sobre viticultura està estructurat en tres parts ben diferenciades: una primera que tracta únicament de les diverses denominacions dels raïms en qüestió; una segona part on es fa una descripció molt detallada de totes les parts d'un cep de jaqués i la tercera, la més important per al nostre treball, on descriu l'història i les característiques principals dels raïms jaqués.

A la primera part ens informa que a Amèrica el raïm jaqué, a més de conèixer-lo amb el nom de *jaquez*, també se li assignaven altres denominacions segons els llocs, així trobem: *Jack*, *Cigar box grape* (raïm de la caixa de cigars), *Longworth Ohio*, *Ohio*, *Mac Candleless*, *Black Spanish*, *El Paso*, *Burgandy*, *Lenois* i algunes vegades *Jaqués* a França. Pel que fa la segona part, creiem que no té prou interès per al nostre estudi i, referent a l'últim apartat es mostren, a continuació, alguns dels extractes més interessants traduïts del text francès.

El Jaquez és un Vitis Aestivalis originari del comtat de Lenoir, a Carolina del Sud (d'on li ve el nom). Actualment es cultiva poc als Estats Units, com a conseqüència de la facilitat amb què és atacat per l'Anthraxose (antracnosi).¹³

A Europa, l'àrea d'aquesta vinya és, per la raó que acabem d'exposar, força limitada. Ha tingut èxit a la regió mediterrània, des de la frontera italiana a Carcassona i, al nord, fins a Montelimar. A

la Girona només se n'han pogut obtenir alguns resultats a les parts altes de Saint Emilion. Però si el nombre de departaments susceptibles de cultivar el Jaquez és poc considerable, ocupa almenys, en el medi que li és propi, un lloc important.

La resistència del Jaquez a la fil-loxera s'ha demostrat, avui, per fets nombrosos i antics. Poc subjecte a la "clorosi" (síntesi deficient de la clorofil·la), prospera en quasi tots els terrenys on s'ha assajat fins avui; però és en terres profundes, riques i ben sanes, on sembla donar els millors resultats des del punt de vista de l'abundor de la seva producció i del bon desenvolupament de la seva vegetació. Se l'ha vist afeblir després de diversos anys de bona vegetació en terrenys de subsòl calcari tendre (guix, creta o travertí), proper a la superfície o en sòls plans amb capes inferiors que són mantingudes humides per una capa d'aigua subterrània poc profunda i estancada.

El vi de Jaquez és bast, té un gust lleuger, particular, i especialment poc agradable, però és molt alcohòlic i molt colorant; el seu color, molt blau i violaci, quan procedeix de raïm massa madur i en contacte amb l'aire pren una tonalitat vermella i brillant. Quan prové d'una verema una mica verda, o que, a causa de l'enguixat o l'addició d'àcid tartàric, se li dona l'acidesa necessària. És, en resum, un bon vi de mescla; barrejat a la tina amb l'Aramon,¹⁴ en la proporció del voltant d'un quart, resulta un bon vi de consum (de taula).

S'ha pretès que existien dues varietats de Jaquez, una més fructífera que l'altra. Res no ens ha semblat demostrar que fos realment així; s'ha observat només que determinats peus, idèntics a la resta dels altres pels seus caràcters de conjunt, produeixen menys que ells.

A tall de conclusions

Després de les cerques, consultes i investigacions realitzades al voltant de la fil-loxera, dels raïms jaqués i d'en Josep Roger, hom pot arribar a les següents conclusions:

En primer lloc, es confirma que els continguts dels textos esmentats al començament de l'article contenen errors i inexactituds importants (més enllà que puguin semblar extrems de llegendes populars).

Segonament, que el raïm jaqué ja existia en el nostre país abans de la pandèmia de la fil-loxera i que, pel fet de ser resistent a aquesta plaga, va poder proporcionar vi en els anys següents a la invasió de la malura (tal com s'apunta als articles de *El Distrito Farnense* de l'any 1893).

En tercer lloc, que a partir del 1886 el cultiu del jaqué va disminuir considerablement a Amèrica i, contràriament, es va anar aclimatant a diverses regions del sud de França (on podria adaptar el nom de Jacques i també el de Mourvedre, de característiques idèntiques a les del nostre jaqué).

Finalment, es podria pensar que el malnom amb què era conegut Josep Roger i Conill, "Jaqué", no vingués pel fet que portés una peça de roba determinada (com s'indica als textos apuntats al començament de l'article), sinó pel fet que fos un dels introductors d'aquest tipus de raïm a Catalunya; un raïm que, probablement, ja es coneixia i es conreava abans de l'arribada de la fil-loxera. ■

Raïms jaqués.

Procedència: ALEGRET TEJERO, Joan Lluís. *Un vi viu. El vi de pagès de Calonge i Vall-Llobrega*. Fundació Remença XXI, Girona, 2005.

12 MOLA CALLÍS, Joan; BAUTISTA PARRA, Jordi. "La vinya i el vi a la conca de la riera del Tinar (Calonge)", Publicacions de l'Institut d'Estudis del Baix Empordà, 1998. P. 204.

13 L'antracnosi es manifesta en els ceps per l'aparició de taques negres.

14 Aramon: Cep vinífer del Llenguadoc. Molt productiu, proporciona vins de poca graduació.

Ana Peña

Guia oficial de turisme

Com a Guia Oficial de Turisme de Catalunya, fa uns anys que col·laboro amb la unitat de Patrimoni Cultural de Lloret, amb rutes ja creades o proposant noves visites. Potser m'han trobat al Museu del Mar, als Jardins de Santa Clotilde o a la visita nocturna del cementiri modernista.

Malauradament la meua professió manté determinats tòpics afegits que, encara avui dia, són un handicap per a molts de nosaltres. Quan un s'imagina un guia turístic, la primera imatge que li ve al cap és la d'aquell company o companya que, enarborant un paraigua vermell, va al capdavant d'un grup d'estrangers amb pantalons curts, mitjons i xanquetes pujant pel carrer cap a la Sagrada Família.

Ningú no imagina un guia turístic regirant papers als arxius municipals, històrics, o a biblioteques, intercanviant correus electrònics amb historiadors locals, fent cursets de reciclatge i jornades de formació. Però aquesta és la realitat de molts de nosaltres. Ja no som només aquella figura que acompanya grups al camp del Barça, al Museu Dalí o al Park Güell. Aquesta és només una part de la nostra feina.

No sé si s'han preguntat mai què hi ha darrere d'una visita guiada. Potser pensen que ens dediquem a repetir de memòria, i amb més o menys gràcia, un dossier que algú ens ha donat fet, on se'ns explica per on hem de passar i què hem d'explicar.

Actualment ja no és així. Els guies ens hem convertit en creadors de productes turístics o culturals. Som nosaltres qui llancem al mercat nous productes: elaborem noves rutes (literàries, de llegendes, gastronòmiques, històriques, biogràfiques...), dotem de valor el patrimoni local, personatges oblidats,

tradicions orals, fem visites didàctiques i tallers per a escoles, gimcanes familiars, guions teatrals..., i ens esforcem per fugir del discurs del tòpic i donar una informació rigorosa.

Darrere de cada visita, la que sigui, tant se val, hi ha moltes hores de feina, de documentació i planificació. Diferents fonts d'informació, contrast de dades, recull de documents... Una recerca et porta a una altra, o et porta a un carrer sense sortida i has de tornar a començar. No sempre trobes documentació del que cerques o no sempre la trobes interessant. Perquè, no ho oblidin, després tota aquesta informació s'ha de convertir en una visita guiada apta per a tots els públics.

Els posaré un exemple: fa un parell d'anys em van encarregar la visita a l'ermita de les Alegries amb motiu de la restauració de les pintures interiors. Vaig començar la recerca el mes de juliol i la visita era pel febrer. No vaig trobar cap informació a la biblioteca i vaig anar directa a l'arxiu. Per sorpresa meua, el que semblava un encàrrec senzill es va convertir en tota una odissea. A diferència d'altres indrets patrimonials del poble, l'ermita de les Alegries encara no tenia publicat cap estudi en profunditat.

De la història, en teníem parts molt ben documentades, com els seus inicis, la data de consagració, etc., però algunes èpoques quedaven en blanc i el relat s'interrompia: quan va començar a dir-se ermita de les Alegries i per què? De quina època és l'actual talla de la marededéu? Des de quan es celebra la festa del Traginer? Per què la família Gelats havia escollit en Rafael Martínez Padilla per fer les pintures de dintre? Quant van pagar? Preguntes lògiques que qualsevol em podria fer durant la visita i per a les quals jo provava de cercar respostes.

No sé quantes vegades vaig regirar tota la documentació que em van proporcionar a l'arxiu: llibres d'història local, articles

Instant d'una de les rutes turístico-culturals preparades per l'autora.

Procedència: Ana Peña.

Instant d'una de les rutes turístico-cultural preparades per l'autora.

Procedència: Ana Peña.

de Pons i Guri, treballs de recerca d'estudiants, retalls de premsa lloretenca i, fins i tot, cubana; una consuetud del segle XVIII que recollia informació del segle XVI sobre la celebració de la festa del Traginer. Fins i tot em van facilitar el contacte d'una persona que durant anys havia anat espigolant tota la informació sobre l'ermita. No només em vaig reunir amb aquesta persona, sinó que em vaig entrevistar amb membres de l'associació que en té cura, amb les restauradores de les pintures, amb el Sr. Vilà i Galí, amb en Joan Domènech... La recerca em va portar més enllà de l'arxiu municipal, a regirar informació entre els documents de la unitat de Patrimoni Cultural, per aprofundir en la història de la família Gelats. Al Museu Picasso de Barcelona em van apropar a la biografia del pintor Martínez Padilla i a la seva relació amb el pintor malagueny. Tothom em va ajudar, passant-me documents i bibliografia, intentant aclarir els meus dubtes, i malgrat l'ajuda el relat quedava incomplet.

Així que, a l'hora de fer la visita guiada vaig decidir incorporar a l'explicació les dificultats que m'havia trobat tot preparant-la: les fonts que havia consultat, les diferents versions que em donaven, els fils que havia estirat sense gaire èxit i les preguntes que es quedaven sense resposta perquè m'havia estat impossible trobar la solució.

I tanta molèstia "només" per a una visita guiada? La gent es sorprenia. Ells no entenien la meua molèstia, jo no entenia la seva sorpresa.

Això és el que hi ha darrere d'una visita, el *backstage* de la meua professió. I no és una excepció, sinó el full de ruta.

Aquest full de ruta és el que segueixo sempre per preparar qualsevol de les meves visites. Enguany vàrem decidir fer la ruta del Lloret medieval. Volia una ruta diferent, fugint de

l'itinerari conegut del centre històric i volia explicar una part de la història de Lloret poc tractada des del punt de vista turístic. Vaig començar el plantejament el juliol i la visita era pel novembre. Aquí la dificultat era una altra: hi havia molta documentació però poques restes visibles de patrimoni medieval. A l'Arxiu em van facilitar tota la bibliografia publicada sobre temàtica medieval lloretenca. Els llibres parlaven d'un grau, de la plaça del port, de l'hospital vell, d'una palissada, de torres de defensa... Alguns autors ubicaven aquestes fites a llocs diferents i jo els havia de situar sobre un plànol del segle XXI. El fet de no ser de Lloret ni tenir arrels lloretenques per a mi és un inconvenient afegit a la meua feina. Em manca quelcom que trobo indispensable, la transmissió oral, allò que s'ha transmès oralment de generació en generació. Només he viscut el Lloret dels últims vint anys. Cal Drapaire, el Coro, sa Pallissada, can Sensio..., noms familiars per als vilatans de sempre, però pels quals jo he hagut de preguntar per ubicar-los correctament. Els testimonis orals no surten als llibres i l'Arxiu em resol també la majoria d'aquests dubtes.

Manegar la informació de primera mà em dona total seguretat davant del grup a l'hora de fer la visita. Vaig tranquil·la en aquest aspecte perquè puc citar les meves fonts; rebatre, si cal; donar les diferents versions que d'un mateix fet he trobat; desmentir informacions errònies; i transmetre amb rigor i credibilitat.

Com veuen, no es tracta de repetir de memòria, amb més o menys gràcia, un dossier que un altre ha fet per a nosaltres. ■

Vista dels camps de conreu que hi havia al voltant de la platja de Fenals.

Procedència: SAMLM.
Fons: família Martínez Planas
510.000. ST: 303.016.001.

Amb tot va bé la patata, puix és menjar que no mata

Rafel Roig de Llobet

President del Recull Rural i Artesà Lloret de Mar - RRALL

Dels anys vint fins als anys seixanta del segle XX, un dels conreus més importants a Lloret fou el de la patata primerenca. Es va cultivar durant molts anys, tant per al consum local com per a l'exportació. La major part de la collita era exportada a Europa i una petita part era destinada al mercat català. La collita es feia del mes d'abril al mes de juny i conjuntament amb les del Sindicat Agrícola de Blanes, les patates de Lloret i de Tossa eren facturades per via fèrria o marítima cap a Europa.

A Lloret trobem extensions mitjanes i grans de camps dedicats al conreu. Hortes que podríem dividir en dos grans grups segons la seva ubicació: el Pla de Lloret i el Pla de Fenals. Al Pla de Lloret (de mida mitjana) destaquen entre d'altres can Bosch, can Cadenera, can Carbó, can Lloranes, can Potagrossa i la finca del Bon Repòs. I amb una superfície més gran, ca l'Ansiós, cal Barbano, ca l'Evaristo, can Fidel, can Guidet, can Pansa, can Paquito Rams, cal Rodon, can Termes i la masia del Roser. Al pla de Fenals trobem les hortes de can Coll de l'Horta, can Gil, can Ginesta, cal Lleuger, can Pau, can Pi, can Xanca i el mas Minaire.

La distribució anava a càrrec del pagès per mitjà de la Cooperativa Agrícola vinculada a la Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos amb seu social al carrer de Sant Pere i dirigida per l'Alfons Vidal, –en *Fonso Nanaires*–, i en Lluís Barnés i Pou, que actuaven com a secretaris. La Cooperativa enviava la producció a Blanes mitjançant petites empreses de transportistes, com la d'en Baldiri Guitart, en Medín Giralt,

en Lluís Casado o en Lluís Llorens. Una part de la collita la compraven majoristes com l'empresa barcelonina LM de la família Matutano. Des de la fundació de l'empresa el 1873, Lluís Matutano i Escrig es dedicà al comerç de la llavor de patata i a la patata de consum, fins que a principis dels seixanta del segle XX, Lluís Matutano i Jover importa dels Estats Units el negoci de les patates fregides en bossa. L'empresa Matutano tenia com a representat el lloretenc Joan Sala i Creus.

A finals dels anys cinquanta i amb l'arribada del turisme, Lloret esdevé importador de patates. A mitjan dècada dels seixanta i, coincidint amb la demanda per part del mercat anglès del conegut "*fish&chips*", diferents locals de la població n'ofereixen al visitant, per la qual cosa la demanda i el consum de patata es dispara. Com a conseqüència de l'arribada del turisme, molts pagesos s'organitzen mitjançant un "pla de subministrament" que consistia a emmagatzemar les patates, o bé a casa o bé en petits magatzems, en un lloc ombrívol, fosc i sec, degudament tapades amb fulles de falgueres que en retardaven el grillat. D'aquesta manera podien oferir patates durant uns mesos més.

A la nostra vila (al contrari que a poblacions veïnes), el cultiu ha desaparegut. Poblacions com Blanes o diferents pobles del Maresme, encara conserven la seva producció.

Amb la finalitat de preservar i promocionar el llegat patrimonial de l'agricultura i la ramaderia de Lloret de Mar neix, l'any 2013, l'Associació Recull Rural i Artesà de Lloret de Mar (RRALL), que presideixo. L'agricultura, la ramaderia, la pesca i el sector artesanal eren a principis del segle XX les principals activitats econòmiques a la vila. Amb l'arribada del turisme l'abandonament del sector agrícola ha estat progressiu. Des d'aleshores i fins avui, s'ha produït un oblit gairebé general del coneixement d'aquestes activitats. El RRALL vol recuperar part d'aquests coneixements, tant culturals com tradicionals, i donar-los a conèixer entre els més joves. ■

Edició i coordinació: Servei d'Arxiu Municipal de Lloret de Mar.

Redacció: C. Josep Lluhi, 24, 1r - Tel. 972 368 457 - Fax 972 373 181 - a/e: arxiu@lloret.cat - www.lloret.cat/arxiu.

Consell de redacció: M. Assumpció Comas, Joaquim Daban, Joan Domènech, Arseni Frigola, Ester Olivé, Fèlix Rabassa i Agustí M. Vilà.

Assessorament lingüístic: Oficina de Català de Lloret de Mar. Impressió: AG Cantalozella. Tiratge: 700 exemplars. DL: Gi-1.417/2003.